

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको
विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना

२०७८/०७९ - २०८७/०८८

कार्यपालिका बैठकबाट पारित मिति : २०७९/१०/१८

प्रमाणीकरण मिति : २०७९/१०/२९

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

तुलसीपुर उप-महानगरपालिका
तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको कार्यालय

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

तुलसीपुर, दाङ

विषय सूची

अध्याय: एक.....	६
पृष्ठभूमि.....	६
अध्याय दुई.....	१३
विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था.....	१४
अध्याय तीन.....	२३
विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय रणनीतिक कार्ययोजना.....	२३
अध्याय चार.....	२९
विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु.....	२९
अध्याय पाँच.....	६९
रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको लागि वित्तीय व्यवस्था.....	६९
अध्याय छ.....	७०
रणनीतिक कार्य योजनाको कार्यान्वयन.....	७०
अध्याय सात.....	७१
अनुगमन, मूल्याङ्कन र पुनरावलोकन.....	७१
सन्दर्भ सामाग्री.....	७२

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

१.१ विपद् जोखिमको राष्ट्रिय परिदृश्य

भिरालो र कमजोर भौगोलिक संरचना, चलायमान भौगर्भिक अवस्था, बदलिंदो हावापानी र मानवीय असावधानीका कारण नेपाल प्राकृतिक र गैरप्राकृतिक बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको छ। विश्वव्यापी रूपमा भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिले नेपाल ११ औं, जलवायु परिवर्तनका जोखिमको दृष्टिले चौथो स्थानमा रहेको (गृह मन्त्रालय २०१५) छ। देशका धेरै जिल्लाहरूमा हरेक वर्ष विभिन्न प्रकारका प्रकोपका घटनाहरू दोहोरिइरहने गर्दछन् र ८० प्रतिशत भन्दा बढी जनसंख्या बाढी, पहिरो, हावाहुरी, असिना, आगलागी, भूकम्प तथा हिमताल विस्फोटन जस्ता बहुप्रकोपहरूको जोखिममा रहेका छन्। समग्र विपद्का हिसाबले नेपाल २० औं विपद् संकटासन्न राष्ट्रको रूपमा सूचीकृत छ (गृह मन्त्रालय २०१७)।

सन् १९७१ देखि २०१५ सम्मको तथ्याङ्क अनुसार विपद्का कारण नेपालमा ४० हजार भन्दा धेरै मानिसको मृत्यु भएको छ। विभिन्न विपद्का कारण प्रतिवर्ष औसतमा ९०० जनाको मृत्यु हुने गरेको, १ लाख ३२ हजार मानिसहरू प्रभावित हुने गरेको र ३० हजार घरहरूमा क्षति हुने गरेको र सामान्य अवस्था कुल ग्राहस्थ उत्पादनको २ प्रतिशत विपद्को कारण नोक्सानी हुने गर्दछ। नेपालमा वार्षिक करिब १० हजार सडक दुर्घटना हुने गरेका छन् भने करिब १९०० व्यक्तिको मृत्यु हुने र १३०० मानिसहरू घाइते तथा अङ्गभङ्ग हुने परिदृश्य पछिल्लो तथ्याङ्कले देखाएको छ (विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०)।

भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, हावाहुरी, शीतलहर, महामारी, चट्याङ, डुङ्गा दुर्घटना जस्ता विपद्हरू नेपालमा हरेक वर्ष बारम्बार दोहोरिरहने विपद्हरू हुन्। पछिल्लो समय नेपालमा मानव सृजित विपद्का कारण मानवीय क्षति बढीरहेको छ। खासगरी सडक दुर्घटना, महामारी, आगलागी, सर्पदंश जस्ता प्रकोपका कारण मानवीय तथा धनसम्पत्तिको क्षति बढीरहेको छ। दैनिक १७ वटा सडक दुर्घटना हुने र दैनिक ५ जना भन्दा मानिसको मृत्यु हुने गरेको छ (विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०)।

हिन्दुकुश हिमालय क्षेत्रका ८ वटा देशहरूमध्ये बहुप्रकोपको जोखिमका कारण हुने मृत्युदरमा नेपाल बंगलादेश पछि दोश्रो स्थानमा रहेको छ। यस्तो अवस्थाका कारण पनि यहाँ क्षतिको मात्रा वृद्धि हुदै गएको छ (इसिमोड २०१९)।

भौगर्भिक रूपमा गतिशील पर्वत श्रृंखला, अस्थिर र अति भिरालो जमिन तथा कमजोर भौगोलिक बनावटका कारण मनसुनको समयमा देशभरि विभिन्न प्रकारका भौगर्भिक तथा जलवायुजन्य प्रकोपहरू हुने गर्दछन्। करिब ८३ प्रतिशत नेपाल हिमाल तथा पहाडी भू-भागमा र १७ प्रतिशत समतल तराईमा पर्छ। पहाडी भाग पहिरो र भू-क्षयको जोखिममा छ भने तराई र चुरे क्षेत्र बाढी, खडेरी, आगलागी र महामारीको जोखिममा छन्। हिमाली क्षेत्रमा हिमपहिरो र हिमताल विस्फोटनको खतरा छ। पुरै नेपाली भू-भाग सक्रिय भूकम्पीय क्षेत्रमा पर्ने हुनाले पहाडी र हिमाली क्षेत्रका वस्तीहरू उच्च भूकम्पीय जोखिममा छन्। यी विपद् बाहेक देशमा अन्य मानव सृजित विपद्का घटनाहरू पनि हुने गरेका छन् (विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०)।

१.२ विपद् जोखिमको प्रादेशिक परिदृश्य

एसियाकै ठूलो उपत्यका दाङ उपत्यका तथा शान्तिका अग्रदुत गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी, तिलौराकोट र अन्य धेरै बुद्धकालीन ऐतिहासिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरु अवस्थित यस प्रदेशमा १२ जिल्लाहरु रहेका छन् । आधा जिल्लाहरु पहाडी क्षेत्रमा छन् भने आधा जिल्लाहरु तराईमा पर्दछन् । जसमध्ये नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम), रुपन्देही, कपिलवस्तु, दाङ, बाँके र बर्दिया तराईमा पर्दछन् भने पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, रुकुम(पूर्वी भाग), रोल्पा र प्युठान पहाडी भागमा अवस्थित छन् ।

यस प्रदेशमा ३२ वटा जलाधार प्रणाली रहेका छन् जस अन्तर्गत ४४ वटा नदी खोलाहरु रहेका छन् । यस प्रदेशमा रहेका नदी राप्ती, बबई लगायत नदीहरुमा आएको बाढीका कारण यस प्रदेशका विभिन्न जिल्लाहरुमा हरेक वर्ष ठूलो परिमाणमा क्षति भएको छ । त्यसैगरी यस प्रदेशमा ८ वटा उप जलाधार रहेका छन् । यस प्रदेशको सबैभन्दा ठूलो उप जलाधारको रुपमा पश्चिम राप्ती ले ३५.५३ प्रतिशत क्षेत्र ओगटेको छ । बाणगंगा तिनाउ जलाधारले २२.५१ र बबई मानखोला जलाधार क्षेत्रले १७.०८ प्रतिशत क्षेत्र ओगटेको छ । लुम्बिनी प्रदेश बहुप्रकोपको जोखिममा रहेको छ । खास गरी पहाडी क्षेत्रमा अवस्थित जिल्लाहरु पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, रुकुम(पूर्वी भाग), रोल्पा र प्युठानमा पहिरोको जोखिमसँगै कटान र पटानसँगै खेतीयोग्य जमिन बगरमा परिणत भएको छ भने तराईमा आउने बाढीका कारण कटान र डुबान हुँदा खेती बाली मात्र नभएर उर्भर भूमि बगरमा परिणत भएका छन् । (प्रदेश ५ को वस्तुस्थिति विवरण: पृ. १२६)

समग्र लुम्बिनी प्रदेशको विगतको विपद् परिदृष्यलाई नियाल्दा र यहाँ विपद्ले पुर्याएको क्षतिको अवस्थालाई हेर्दा यो प्रदेश बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको छ । अनुसन्धान र खोजहरुले यो प्रदेश प्राकृतिक र मानवीय प्रकोपका कारण संकटासन्न देखिन्छ । पहिरो, बाढी, आगलागी, रोगको प्रकोप, सडक दुर्घटना, खडेरी, चट्याङ र सुख्खा खडेरी, हावाहुरी मुख्य प्रकोपहरु हुन् (OPM 2019) । प्रमुख रुपमा जल उत्पन्न, जलवायुजन्य र भौगर्भिक प्रकोपका दृष्टिकोणले संकटासन्न प्रदेशको रुपमा रहेको छ भने अधिकतम उद्योग कलकारखाना सञ्चालन यही प्रदेशमा भएकोले औद्योगिक तथा प्राविधिक विपद्को पनि जोखिम रहेको छ । बाढी, पहिरो, सडक दुर्घटना, आगलागी, हावाहुरी, असिना, चट्याङ, डुङ्गा दुर्घटना जस्ता प्रकोपहरु वर्षेनी दोहोरिइरहने क्रम निरन्तर रहेकोले पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरुलाई निरन्तरता दिनु आवश्यक छ ।

१.३ दाङ जिल्लाको विपद् जोखिमको परिदृश्य

दाङ जिल्ला नेपालको लुम्बिनी प्रदेशमा अवस्थित छ । यस जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम घोराही हो । नेपाल सरकारको स्थानीय पुर्नसंरचना नीति अनुरूप यस जिल्लामा हाल १० वटा स्थानीय तह रहेका छन्, जसमा २ वटा उप-महानगरपालिका, १ वटा नगरपालिका र ७ वटा गाउँपालिका रहेका छन् ।

यस जिल्लामा हालसम्म भूकम्पका कारण कुनै त्यस्तो ठूलो क्षति व्यहार्नु परेको छैन तर २०७२ साल वैशाख १२ र २९ गतेको विनाशकारी भूकम्पले यस जिल्लाका निजी तथा सार्वजनिक संरचनाहरुमा दरार पैदा गरी कमजोर पारेको कारण जोखिमको सम्भावना उच्च नै रहेको छ । Humanitarian Country Team (HCT) Durham University ले गरेको अध्ययन अनुसार नेपालको मध्य तथा सुदुर पश्चिम भागमा भूकम्प जान सक्ने सम्भावना रहेको र ठूलो मात्रामा जनधनको क्षति हुनुसक्ने अनुमान गरेको छ ।

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना २०७९

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

भूकम्पको जोखिममा नेपाल राष्ट्र नै उच्च जोखिममा रहेको हुनाले दाङ जिल्ला पनि यस प्रकोपबाट अछुतो नरहन सक्छ। विशेष गरी भूकम्पीय दृष्टिकोणबाट जिल्लाका स्थानीय तहमा रहेका पुराना विद्यालय, निजी भवनहरु तथा अन्य सार्वजनिक संरचनाहरु कमजोर संरचनाको कारणले जोखिममा रहेका छन् (जिल्ला विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/२०७८ दाङ)। दाङ जिल्ला भएर बग्ने राप्ती र बबई मुख्य दुई नदी प्रणाली हुन् भने यी अन्तर्गतका ४ दर्जन बढी नदीनालाहरु यी दुई नदीमा मिसिने सहायक नदी प्रणालीहरु हुन्। राप्ती नदीमा आउने बाढीले हरेक वर्ष मानवीय क्षति तथा सयौं हेक्टर जमिन कटान गर्ने क्रम निरन्तर जारी राखेको छ। २०७१ साउनमा बबई नदी र यस प्रणालीमा मिसिने आउने नदीहरुमा आएको बाढीले यस जिल्लामा १५ जनाको मृत्यु भयो। ३ जना अझै बेपत्ता छन्। ३ सय ९८ घर पूर्णरूपमा क्षतिग्रस्त भएका छन् भने २०७४ मा बबई नदीमा आएको बाढीका कारण ७ जनाको मृत्यु, २ जना घाइते र १ जना बेपत्ता भएको र ३५९ घर पूर्ण क्षति र २८२ घर आंशिक रूपमा क्षति भएको छ। आगलागीका कारण ६ जनाको मृत्यु भएको छ भने सयौं घर जली नष्ट भएका छन् (जिल्ला विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/२०७८ दाङ)। जिल्लाको विगत ९ वर्षको तथ्याङ्क हेर्दा जिल्लामा बहुप्रकोपका कारण २४५२ घरधुरीहरु प्रभावित रहेका छन् भने २०७६/०७७ मा मात्रै ६३२ घरधुरी पूर्णरूपले प्रभावित भए भने ११७ जनाको मृत्यु र ७३४ जना घाइते भएका छन्। त्यसैगरी ८ वर्षमा भएका सवारी दुर्घटनाको अवस्थालाई हेर्दा दाङमा हरेक वर्ष १३७ वटा सवारी दुर्घटना भईरहेका छन् भने ७१ जनाको मृत्यु भईरहेको छ। सवारी दुर्घटनाका कारण मृत्यु हुनेको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ। यस्तै हरेक वर्ष औषतमा ३ सय ९ जना दुर्घटनाको कारणले घाइते भएका छन् (जिल्ला विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/२०७८ दाङ)।

जिल्लाको समग्र वस्तुस्थिति हेर्दा दाङ जिल्ला बाढी र पहिरो जस्ता जलउत्पन्न प्रकोपको जोखिममा रहेको छ। मानवीय क्षतिको हिसावले भने दोश्रो ठूलो प्रकोपको रूपमा सडक दुर्घटना रहेको छ। त्यसैगरी आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ, असिना, महामारी जस्ता प्रकोपले पनि समय समयमा क्षति पुर्याउने गरेको छ। जिल्लाका अधिकांश ग्रामीण बस्तीहरुमा काँचो इट्टा र माटोले जोडिएका घरहरु भूकम्पीय दृष्टिकोणले संकटासन्न रहेका छन् भने अधिक वर्षाको कारण यस्ता घरहरु भासिने र चर्किने समस्या पनि तेत्तिकै रहेको छ।

१.४ विपद् जोखिमको स्थानीय अवस्था :

दाङ जिल्लाका १० स्थानीय तहमध्ये यो उप-महानगरपालिका एक महत्वपूर्ण स्थानीय तहको रूपमा रहेको छ। तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा अधिकांशभूभाग समथर जमीन तथा केही क्षेत्र पहाडी भूभागको रूपमा रहेको छ। महाभारत पहाड र चुरेको बीचमा रहेको दाङ उपत्यकाको मध्य भागमा रहेको यस उप-महानगरपालिकामा प्रशस्त खेतीयोग्य जमिन, सुन्दर बस्तीहरु, विभिन्न बजार केन्द्रहरु, खोला नाला, वनजंगलले ढाकिएको क्षेत्र रहेको छ।

तुलसीपुर उप-महानगरपालिका विपद्को दृष्टिकोणले संकटासन्न रहेको छ। खासगरी बबई र यसका सहायक खोला र खहरेहरुले वर्षेनी पुर्याउने क्षतिको आधारमा यस उप-महानगरपालिका भित्र सबैभन्दा बढी क्षति बाढीकै कारण हुने देखिएको छ। त्यसैगरी सडक दुर्घटना उप-महानगरपालिकामा मानवीय क्षति पुर्याउने दोश्रो ठूलो प्रकोप हो भने तेश्रोमा पहिरो रहेको छ। तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाका केही वडाहरु चुरे र महाभारत पर्वतसँग समेत जोडिएका छन् ती वडाहरुमा वर्षातको समयमा आउने

दिकाराम खर्का
नगर प्रमुख

मुसलधारे वर्षासँगै पहिरो खस्ने र माथिल्लो क्षेत्र कटान तथा तल्लो क्षेत्र पटान गर्ने समस्या रहेको छ। महानगरको पहाडी क्षेत्रको भीरालो धरातल, नाङ्गो र फुस्रो माटो तथा हिउँदमा खनिएका मोटर बाटोको कारण जमिन कमजोर भई पहिरोका घटनाहरूमा वृद्धि भएको छ। तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा पटक पटक दोहोरिइरहने प्रकोप आगलागी पनि हो र यसका कारण समयसमयमा धनजनको क्षति हुने गरेको देखिन्छ तथापि हाल उप-महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रका खरका छानो विस्थापित गर्ने नीति लिएका कारण पछिल्लो समयमा आगलागीको जोखिम न्यूनीकरण हुँदै गएको भएतापनि विद्युतिय दुर्घटनाका कारण लाग्ने आगलागीले खासगरी बजार क्षेत्रमा दुःख दिने गरेको छ।

तुलसीपुर उपमहानगरपालिका जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना २०७८ को बहुप्रकोपिय जोखिमको आधारमा ठाँटि गाँउ, बाह्रमौजा, हरैबास, किमुगैरा आदि बस्तीहरू उच्च जोखिममा रहेको देखिन्छ। बहुप्रकोपिय जोखिममा पर्ने विभिन्न बस्ती तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

वडा	न्यून	मध्यम	उच्च
१	अभिधारा, बयलडाँडा, बयाले, भमके, छोटे, घोरबन्डा, हापुरकोट, कुमाल गाँउ, सुनपुर, तिनमुरे	अभिधारा, अजिमारा, बयाले, चुरेघन्टी, दमार गाँउ, धानबास, धारापानी, गैरी सिउर, गैरी सिउरे, काफलठुना, कुमाल गाँउ, माझ गाँउ, रानीटाकुरा, सल्यान डाँडा, सिस्नेरी रानी टाकुरा, सुनपुर	ठाँटि गाँउ
२	बल्ले, बराहखाली, भट्टे, भ्युडहर, विसमुरे, बोरगाँउ, बुदुने, चुलेसे, दमार गाँउ, गहते, कल्ले, पन्नरपुर, राम्री, राना गाँउ, शिवपुर, सिद्धारा, सिस्नेरी, थापापानी, टुनापानी	बालापुर, धनुज, गनार, घोरबन्डा, खैरीपुर, कुइरपानी, कुमालगढी, मचोट, माल्टी टोल, मानिकपुर, नन्द्रा गाँउ, नयाँ बस्ती, पहलुवा, पोटली, सुनपुर, सुन्डवरी, सुन्डवरी	
३		अम्बास, असारकोट, चिसापानी, कोल माईन, डाँडाखुटी, गोकूलडाँडा, गोथेरी, गोटी खोला गाँउ, कालामारे, खमारी, लाहुरेचौर, नाउला, पहरेखोला गाँउ, पैयु खोरे, राम्री, साजबास, ठूला सन्मा, उत्तर कल्ले,	
४	भेडीखोर, भ्युडहर, छोटी दमार, डावर गाँउ, घोरनेटी, हलवार, जुम्ले टाकुरा, खाद्रे, खर्क खोला, खुमखानी, लामी	बागे खोला गाँउ, ढाब्यागे टोल, गहतेरा, हात्तीलोटे, लाकुरीडाँडा, पहाडी वनहरी, पटेरी, राता पहरा, सिमलखुटी	बागे खोला गाँउ, ढाब्यागे टोल, गहतेरा, हात्तीलोटे, लाकुरीडाँडा, पहाडी वनहरी,

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

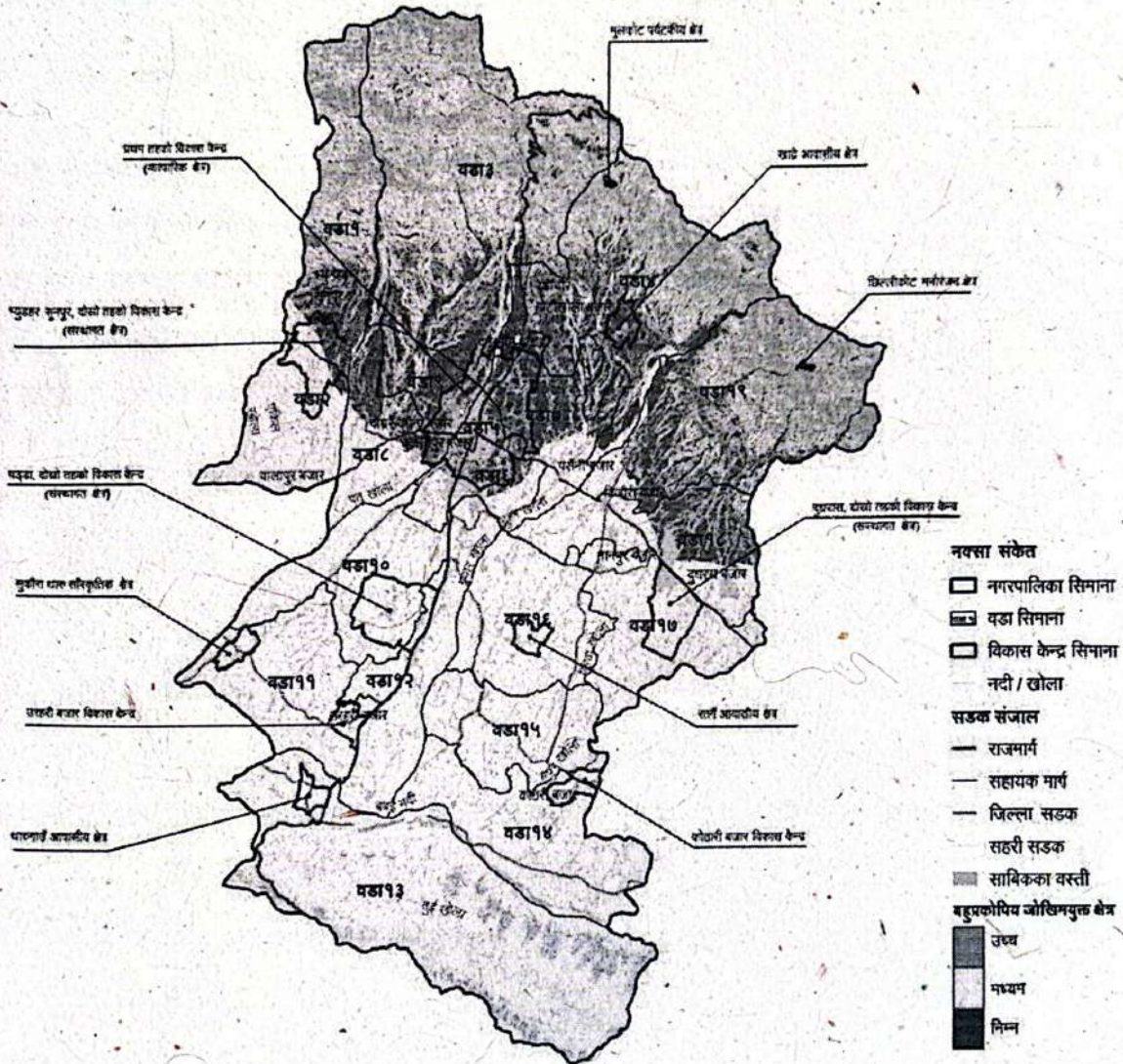
	दमार, मजुवा, मुलकोट, नयाँ बस्ती, रक्षाचौर, सुनौलीपुर, तमाखे, थारु वनरी, ठूलचौर वनहरी		पटेरी, राता पहरा, सिमलखुटी
५	वि.पि. चोक, विरेन्द्रचोक,		
६	वनकट्टा, बरुवा गाँउ, गाईडहर, हात्तिखौवा, राजापुर	डुम्री गाँउ, गोलौरा, गोठली गाँउ, मोतीपुर, रजौरा, उत्तर कपडादेवी	
७	बाहुन वनहरी, बोगटी, दक्षिण घुसुरी, डाँडापातु, गैरापातु, गणेशपुर, भुमरे, खर्चवा, मोतीपुर, नवलपुर, नयाँ गाँउ, श्रीगैँ, तमाखे, उत्तर घुसुरी	वम्नई, बुढा गाँउ, बुढा गाँउ, जितपुर, मफिला, मटेरा, पर्सेनी, राजापुर, थापा वनहरी	
८	अमृतपुर, अस्वारा, दोधरे, कटकुईया, सुनवर्सा,	अस्वारा, बाटोलपुर, बुटन्या, मालभुङ्ग, नयाँ बस्ती, टिकरी,	
९	दुधेना, राउटे चौर, सल्लीवन, शिवपुर, थर्पु डाँडा	बेलुवा	
१०	वनगैँ, वन गाँउ, चैलाही, गोलौरी, गौरी गाँउ, भग्नवा, मनै डाँडा, नयाँ गाँउ, पड्डा, पड्डाकट्टी, राई खलियान		
११		बेलगनार, बेल्टाकुरा, चपुवा डाँडा, गरकटुवा, घोडा डवरा, हसनापुर, हस्तापुर, जसपुर, भुमरिया, कर्मटिया, कटाहा, मोतीपुर, नवलपुर, पिरगाँउ, सुकौरा, उरहरी	
१२		दक्षिण कपडादेवी, हरिपौरा, हरिपौरी, हेम नगर, हेमनगर गरगरुवा, हेम नगर, कचिला, क्वागी, रफेना, रफेनी, शितलपुर, टरीगैँ, टरी गाँउ, तुल्सीपुर हवाईमार्ग,	
१३		अम्वापुर, अमील्टारी, आमखोली, बखरिया, बाखे, बराहखुटी, बराखुटी,	

निकाराव खड्का
नगर प्रमुख

		भितावाङ्ग, बुटकेसाल, चौरवांकी, ढकना, ढफ्कालेचौर, धारिचौरे टोला, गाईखुटी, गिधनिया, काफलटोके, कोटल्या चौर, मजघटुवा, मन्नामे, पनालिबोट, पेदेटोला, रामपुर, रनीयापुर, साँजखुटी, सिमलखुटी, थारुगाँउ, टिकुली गाँउ	
१४		अकमी, बोगटी, भोजपुर, चपकें, धुपधानी, दङ्गदङ्गे, गोठुवा, जनकपुर, जितपुर, करंगा, खर्कपुर, खौसापुर, लुहा डवरा, मटेरा, पहली, पन्डनपुर,	
१५		चपरिया गनार, दक्षिण कुरहरिया, दक्षिण मलवार, धम्कापुर, डोङ्गही, डुरुवा, गब्दहवा, हरिपौरी गनार, कञ्जवार, खैरेनी, कोठारी, लाम्दरुवा, मनोहरपुर, मुरुस्वा, पहेलपार, पार गनार, पटखौली, सरैया, टेङ्गनी गनार, उत्तर मलवार,	
१६		वैजापुर, भितुरें, दक्षिण भेलाही, डोक्रेना, डोक्रेनी, गणेशपुर, जहदा गाँउ, जमुनी, खलुवा लहलौरा, कुराहा, लखनपुर, लालपुर, माभ्र गाँउ, फच्छल्वा, रतगैँ, रावत गाँउ, साईपुर, सजनेवा, टिका लहलौरा, उत्तर भेलाही, उत्तर कुरहरिया	
१७		बघौसी, वनकट्टा, क्याम्पस, दक्षिण जमिरा, धार गजेरी, ढोलपुर, भिन्नौ, जिनुवा गाँउ, मभ्रगैँ, मज्जौ, मझी, मानपुर, निमुवा, पेरनी, स्टेडियम, उत्तर जमिरा	

 टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

१८	अक्कासी, छचुरी, छन्चुरी, डौडारा, दोघरे, धरमपुर, दुधरास, हात्तिखाल, मानिकपुर, सातकुले टोल, स्यानी दमार	बकुलाही, बालुवा, बांसडबरा, बेलभुन्डी, भरतपुर, बिजौरी, डाँडा गाँउ, दुधरास, हासंपुर्वा, हेमन्तपुर, खोलि गाँउ, मैरवा, माल बिजौरी, नयाँ बस्ती, स्यानी गाँउ, स्यानी दमार,	
१९	बहिरी संक्राम, वांसगढी, भेडीखोर, भित्रि संक्राम, चिल्लीकोट, गनाउने खोला गाँउ, काशीपुर, खरखरे, कुटेचौर, पकरें, पथ्थरपुर, रनीयापुर, सिरचौर, स्यालपानी गाँउ, धान गाँउ	बगलेपानी, वांसगढी, भित्रि संक्राम, विहिरी संक्राम, क्याम्पस, छिल्लीकोट, दोधरिया, गनाउने खोला गाँउ, हाडिमे, काशीपुर, कुटेचौर, पैया टाकुरा, पथ्थरपुर, पिपलडाँडा, सिमलतारा	सिरचौर खुटी, गुरखोला गाँउ

वहु-प्रकोपिय जोखिम क्षेत्र

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना २०७९

१२

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

शहरी विकास प्राथमिकता

बहुप्रकोपीय जोखिम रहित अथवा न्यून वा स्वकार्य जोखिम रहेका स्थान साथै भौतिक तथा वातावरणीय दृष्टिकोणले उपयुक्त स्थानहरूमा “शहरी विकास प्राथमिकता” को अवधारणा अनुरूप “तहगत विकास क्षेत्रहरू (heirarchical growth nodes)” तोकिएका छन् ।

(क) प्रथम तहको विकास नगरपालिका क्षेत्रको प्रमुख आर्थिक, व्यापारिक तथा पर्यटकीय संरचना क्षेत्रलाई प्रस्ताव गरिएको छ, जुन वडा नं. ३, ६, ७, ८ र ९ को बेलुवा, रेन्द्र चोक, डाँडापाटु, गैरपातु, भुमारे, हात्तिखौवा रहेको छ ।

(ख) दोस्रो तहको प्राथमिकता क्षेत्र

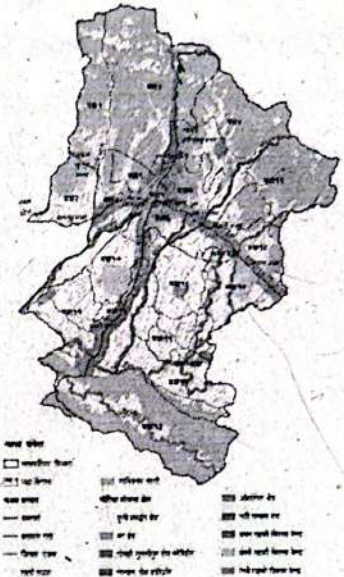
नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय तथा संस्थागत क्षेत्रहरू जस्तै पश्चिममा भ्युडहर सुनपुर बजार, दक्षिणमा पड्डा बजार र पूर्वमा दुधरास बजार रहेको छ ।

(ग) तेस्रो तहको प्राथमिकता क्षेत्र

तेस्रो तहको प्राथमिकता क्षेत्रमा वडा तहका सेवाहरू, अन्य विशेष सेवाहरू पर्यटकीय सेवा, धार्मिक तथा संस्कृतिक सेवा, कृषि विस्तार सेवा, खेलकुद तथा अन्य मनोरञ्जनात्मक सेवाका लागि संरचना आदिको व्यवस्था गरि व्यवस्थित घना बस्तीको विस्तार रहेको छ । वडा नं. ४, १०, ११, १४, १६ र १९ का बस्ती विकास उपयुक्त स्थानमा तेस्रो प्राथमिकता क्षेत्र प्रस्तावित गरिएको छ ।

तुलसीपुर उप-महानगर पालिकामा प्रस्तावित भू-उपयोग क्षेत्र यस प्रकार रहेको छ

- वर्तमान भू-उपयोगको अधिकतम भागलाई कृषि क्षेत्रको रूपमा प्रस्तावित गरिएको छ, जहाँ सबै आवश्यक पूर्वाधारहरू सहित ग्रामीण विकासलाई प्रवर्द्धन गर्न सक्दछ ।
- रणनीतिक सडकहरू र प्रस्तावित भूमि एकीकरणले मध्यम र बाक्लो बस्ती विकासलाई प्रोत्साहन गर्दछ । प्रति हेक्टर १००-१५० जनघनत्वमा १.५ लाख जनसंख्यालाई सेवा पुर्याउन भूमिको दिगो प्रयोगलाई पनि मार्गदर्शन गर्नेछ ।
- यो प्रक्षेपण प्रस्तावित चक्रपथ भित्रको १००० हेक्टरमा ६०% भन्दा बढी जनसंख्या केन्द्रित भएको अनुमानमा आधारित छ ।
- कूल क्षेत्रफलको ४०% भन्दा बढी वन र अन्य प्राकृतिक स्रोतको रूपमा विकास गर्ने प्रस्ताव गरिएको छ । प्रस्तावित भू-उपयोग क्षेत्रहरू
- २० वर्षे परियोजनाका लागि, कूल क्षेत्रफलको १०% मा यस नगरको ७०% जनसंख्या रहने अनुमान गरिएको छ । कृषि प्रवर्द्धन क्षेत्रमा ३०% जनसंख्या रहने अनुमान गरिएको छ ।

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था

२.१ अन्तर्राष्ट्रिय कार्यढाँचा तथा रणनीतिहरू :

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा सन् २०१५ - २०३०

जापानको सेण्डाईमा सन् २०१५ मार्चमा सम्पन्न भएको तेश्रो विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी सम्मेलनले विश्वमा विपद्का कारणबाट हुने मानवीय, भौतिक र आर्थिक क्षतिलाई उल्लेखनीय कमी ल्याउने उद्देश्यका साथ विपद् जोखिम न्यूनीकरणका साथ विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा (२०१५ - २०३०) पारित गर्यो । सेण्डाई कार्यढाँचाले विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि निर्धारण गरेका विश्वव्यापी सातवटा लक्ष्यहरूमा विश्वव्यापी रूपमा विपद्बाट हुने मृत्युदर उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने, विपद्बाट प्रभावित हुने जनसंख्या उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने, विपद्को कारणबाट हुने आर्थिक क्षति उल्लेख्य रूपमा घटाउने, विपद्बाट हुने संवेदनशील पूर्वाधारको नोक्सानी घटाउने, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय तथा स्थानीय रणनीति भएका देशहरूको संख्या बढाउने र बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सम्बन्धी सूचनाको पहुँच र उपलब्धता बढाउने रहेका छन् । उपरोक्त लक्ष्य हासिल गर्नका लागि उक्त सम्मेलनले चारवटा प्राथमिकताहरू निर्धारण गरेको छ । विपद् सम्बन्धी बुझाई, विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सबलीकृत विपद् जोखिम सुशासन, विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी प्रवर्द्धन गर्ने र पुर्नस्थापना र पुननिर्माणका क्रियाकलापहरूमा अभि राम्रो अभि बलियो अवधारणा सहित विपद् पूर्वतयारी सेण्डाई कार्यढाँचाले निर्धारण गरेका प्राथमिकताहरू हुन् ।

पेरिस सम्मौता २०१५

डिसेम्बर २०१५ मा फ्रान्सको पेरिसमा पक्ष राष्ट्रहरूको २१ औं सम्मेलन सम्पन्न भयो । यस सम्मेलनले दिगो विकास तथा गरिबी निवारण गर्ने प्रयासका सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनका जोखिमलाई घटाउन विश्वव्यापी उपायहरू प्रस्तुत गर्यो । यसै सम्मेलनलाई पेरिस सम्मौताका नामले चिनिन्छ । जलवायु परिवर्तनको जोखिम तथा यसबाट उत्पन्न असरहरूलाई उल्लेख्यरूपले न्यूनीकरण गर्ने कुरालाई आत्मसाथ गर्दै विश्वव्यापी औषत तापक्रममा हुने वृद्धिलाई पूर्व औद्योगिकतहभन्दा माथि १.५ डिग्री सेल्सियसमा सीमित राख्न प्रयास गर्ने, खाद्य उत्पादनमा कमी हुन नदिने गरी जलवायु परिवर्तनका प्रतिकुल प्रभावहरूलाई अनुकुल गर्ने क्षमता विस्तार गर्ने र न्युन हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन तथा जलवायु अनुकुलन विकासमुलक कार्यप्रणाली अनुरूप लगानी गर्ने उद्देश्य लिएको पेरिस सम्मौताले जलवायु परिवर्तनका कारण हुनसक्ने क्षति तथा नोक्सानीलाई सम्बोधन गर्दै यसको न्यूनीकरणका लागि पूर्वसूचना प्रणाली, आपत्कालीन प्रतिकार्य र जोखिम हिस्सेदारीमा सहकार्य गर्दै जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरणका विषयवस्तुलाई प्राथमिकतामा राखेको छ ।

सन् २०१५ सेप्टेम्बरमा संयुक्त राष्ट्रसंघका १९३ सदस्य राष्ट्रहरूले सन् २०३० सम्मका लागि दिगो विकास लक्ष्यहरू पारित गरेका छन्। संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् २०३० सम्ममा विश्वलाई रुपान्तरण गर्नका लागि दिगो विकास लक्ष्य २०३० अगाडि ल्याएको हो जुन दिगो विकासका तीन आधारभुत आयामहरू आर्थिक विकास, सामाजिक समानता र वातावरणीय सन्तुलनमा आधारित छन्। पृथ्वी, मानव, समृद्धि, शान्ति र साभेदारीहरूलाई दिगो विकास प्राप्तिका लागि आधार स्तम्भ मानेको छ। दिगो विकास लक्ष्य २०१५-२०३० उत्थानशील विकासका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका विषयलाई विकास लक्ष्यमा समावेश गरिएको दस्तावेज हो। दिगो विकास लक्ष्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको सवाल विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित लक्ष्यहरूमा समावेश भएका छन्। दिगो विकासका १७ लक्ष्यहरूमध्ये १० वटा र ६९ वटा प्रमुख सूचक मध्ये २५ वटा सूचकहरू विपद् जोखिम न्यूनीकरण र उत्थानशीलतासँग सम्बन्धित छन्। दिगो विकास लक्ष्यले जोखिमका अर्न्तनिहित कारणहरूलाई क्षेत्रगत, र नियमित विकास प्रयास मार्फत सम्बोधन गरेर जोखिम सुसूचीत विकास र उत्थानशील भविष्यको सुनिश्चितता गर्दछ भने सेन्डाई कार्यढाँचाले अधि सारेका सातवटा लक्ष्यले विश्वव्यापी लक्ष्यमार्फत विपद्बाट हुने मानवीय, आर्थिक र पूर्वाधारको क्षति तथा नोक्सानीलाई घटाउँदै विकासको दिगोपनालाई सुनिश्चित गर्न मद्दत गर्दछ।

नयाँ शहरी एजेण्डा २०१६

सन् २०१६ को अक्टोबरमा आवास तथा दिगो शहरी विकासका लागि संयुक्त राष्ट्रसंघीय सम्मेलनमा अवलम्बन गरिएको नयाँ शहरी एजेण्डाले पनि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अपनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, सडकको अवस्था कम गर्ने, प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित प्रकोपमा उत्थानशीलता एवं प्रतिकार्य क्षमता निर्माण गर्ने र जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलनलाई बढावा दिने शहरहरूको परिकल्पना गरेको छ।

मानवीयताका लागि एजेण्डा २०१६

सन् २०१६ टर्कीको स्तानबुलमा भएको विश्व मानवीयतासम्बन्धी सम्मेलनले पाँचवटा प्रमुख दायित्वसहित मानवीयताका लागि एजेण्डा पारित गर्यो। यस एजेण्डाले मानवीय सहायताका लागि गरिने कार्य र विकास कार्यलाई जोड्ने नयाँ मार्ग प्रसस्त गरेको छ। यस एजेण्डामा उल्लेख गरिएका पाँचवटा प्रमुख दायित्वमध्ये मानवीयताका लागि लगानी र कोही पछि नहोस् रहेका छन्। यसले मानवीय सहायताका लागि काम गर्ने स्थानीय संस्था र प्रणालीलाई बलियो बनाउन जोड दिएको छ।

२.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय कानून नीति तथा कार्ययोजना

नेपालको संविधान २०७२

नेपालको संविधानले विपद् व्यवस्थापनलाई राज्यको दायित्वको रुपमा संवैधानिक रुपले नै परिभाषित गरेको छ। संविधानमा राज्यका नीतिहरू अन्तर्गत जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्न पूर्वसूचना, तयारी, उद्धार राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने उल्लेख गरेको छ।

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

संविधानको अनुसूची ८ ले स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीका २२ बुँदामध्ये एउटा बुँदामा विपद् व्यवस्थापन रहेको छ । अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीमा विपद् व्यवस्थापनलाई राखिएको छ । यसरी नेपालको वर्तमान संविधानले विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित विषयलाई तीनवटै तहको साझा अधिकार क्षेत्रको रूपमा परिभाषित गरेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा, दिगो विकासका लक्ष्यहरु, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पेरिस सम्झौता लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता एवं राष्ट्रिय आवश्यकता महशुस गरी विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु अनुकूलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्दै दिगो विकासमा योगदान पुर्याउने दीर्घकालीन सोचका साथ लागु भएको छ ।

यस नीतिको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि तीनै तह संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन रणनीतिक कार्ययोजनाका साथै आवधिक, वार्षिक तथा आकस्मिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने विषयगत मन्त्रालय, सार्वजनिक निकायहरु, विकास साभेदार तथा निजी क्षेत्रको कार्यक्रम तर्जुमा एवं लागु गर्दा यस नीतिलाई मार्गदर्शनको रूपमा लिइने, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्दा यस नीतिलाई मार्गदर्शनको रूपमा लिइनेछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा आवश्यक बजेट विनियोजन गरि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५) मा व्यवस्था भए बमोजिम आवश्यक कानून तथा संस्थागत व्यवस्था गरिने उल्लेख छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५)

सन् २०१५ पछि विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा विश्वव्यापी रूपमा विकास भएका अवधारणा र नेपालले विपद् व्यवस्थापनका क्षेत्रमा गरेका बिगतका अनुभवका आधारमा यो ऐन निर्माण गरिएको हो । पहिलो कुरा यस ऐनले विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका सबै चरणहरुलाई बृहत रूपमा समेटेको छ र दोश्रो कुरा संघीय संविधानको मर्म अनुरूप विपद् व्यवस्थापनको तहगत संरचना निर्धारण गरिएको छ । जसमा केन्द्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद र कार्यकारी समिति, प्रदेशमा प्रदेश विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन परिषद र कार्यकारी समिति, जिल्लामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहने व्यवस्था गरिएको छ । तेश्रो कुरा नियमित र रणनीतिक रूपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको कार्य गर्न र विपद् जोखिम सुसूचीत विकास योजनाको कार्यान्वयन मार्फत उत्थानशीलता विकास गर्नको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय प्राधिकरण स्थायी संरचनाको प्रादुर्भाव भयो । त्यसैगरी यस ऐनले तीनवटै तहका सरकारलाई विपद् व्यवस्थापन कोष व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने र राहत व्यवस्थापन र वितरण गर्ने अधिकार प्रत्यायोजन गरेको छ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तीनवटै सरकारलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन, मध्यकालीन तथा अल्पकालीन नीति, रणनीतिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने अधिकार प्रदान गरेको छ ।

विकाराम खड्का
नगर प्रमुख

राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१ ले प्राकृतिक श्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन एवं सदुपयोग गर्ने उद्देश्य लिएको थियो । यसमा प्राकृतिक प्रकोप, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, रोग, कीरा एवं अन्य प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक प्रकोपहरूको आंकलन र कृषि राहत परिचालनका लागि निगरानी प्रणाली स्थापित गरी क्रियाशील राखिने उल्लेख गरिएको थियो । हाल कार्यान्वयनमा रहेको कृषि विकास रणनीति (२०७२-२०९२) ले किसानहरूलाई जलवायु परिवर्तन र विपद् उत्थानशील बनाउन मौसम तथा जलवायु पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना, सुख्खा र पानी खप्न सक्ने जातको अनुसन्धान, किसान कल्याणकारी कोषको स्थापना, कृषि बीमाको प्रवर्द्धन, खाद्य, बीउ र स्याउलाको भण्डारण व्यवस्था, पूर्वतयारी र प्रतिकार्य कोषको स्थापना आदि क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकतामा राखेको छ ।

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०१८

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०१८ ले विपद् पूर्वतयारी र विपद् पछिको खोज, उद्धार र राहतलाई व्यवस्थित तुल्याउन, जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्न र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यस अन्तर्गत प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको अपिल गर्ने प्रक्रिया र त्यसको जिम्मेवारी, त्यसका लागि ध्यान दिनु पर्ने पक्ष, अन्तर्राष्ट्रिय सहायताको समन्वयका कुराहरूलाई पनि उक्त कार्यढाँचाले व्यवस्थित गरेको छ । उक्त कार्यढाँचाले आपत्कालीन समयमा निकायगत समन्वयका लागि विषय क्षेत्रगत समूहको प्रावधान, विपद् सूचना संकलन र प्रभावको संयन्त्र र त्यसको परिचालनको पक्षमा पनि स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । विपद् पछिका विभिन्न समय अवधिको प्राथमिकतायुक्त कामको पहिचान गर्दै विपद् पछि गर्नुपर्ने कामको पहिचान र जिम्मेवारीको विभाजन पनि गरेको छ ।

राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, २०७१

राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, २०७१ ले जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने स्वास्थ्य सम्बन्धी नकारात्मक असरको सम्बोधनका लागि समष्टिगत व्यवस्थापन गर्न राष्ट्रिय सञ्जाल तथा संयन्त्र एवं अवसरको समुचित प्रयोग गर्दै बहुपक्षीय कार्ययोजना बनाई सरोकारवाला सम्पूर्ण निकायसँग सहकार्य गर्ने एवं पशुपक्षी तथा कीटहरूबाट मानिसमा सर्ने रोगहरूको व्यवस्थापनका लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्यको समुचित व्यवस्था गर्ने नीति तय गरेको छ ।

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२ ले बाढी, पहिरो जस्ता जलउत्पन्न प्रकोपहरूको संरचनागत तथा गैरसंरचनागत प्रविधिबाट रोकथाम गरी सोबाट हुन सक्ने जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्न र नदी, जलाधार क्षेत्र तथा जलजन्य पर्यावरणको संरक्षण गरी प्राकृतिक श्रोत साधन एवं खानेपानी, जल परिवहन, सिंचाई, स्थल यातायात आदि जस्ता पूर्वाधारका उपयोगितालाई दिगो बनाउन विभिन्न नीतिहरू प्रस्तुत गरेको छ ।

राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३

राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३ ले सन्तुलित र समृद्ध शहरी भविष्यको लागि उत्थानशीलतालाई पाँच मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू मध्ये एक मानेको छ। यस रणनीतिले विपद् जोखिम अनुकुलित शहर र समुदाय निर्माणका लागि उत्थानशीलतालाई शहरी प्रणाली र समुदायको योजना निर्माण तथा विकासमा एकीकृत गर्न जोड दिएको छ।

स्थानीय स्वायत्त शा. ऐन, २०५५

यस ऐनले तत्कालीन स्थानीय निकायहरू (गाउँ विकास समिति, नगरपालिका र जिल्ला विकास समितिहरू) र जनताहरूलाई आफ्ना क्षेत्रमा प्रभावकारी विकास योजना निर्माण र कार्यान्वयनका लागि सबैभन्दा उपयुक्त प्रवेश बिन्दुका रूपमा लिई विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यहरू गर्न अधिकार दिनुका साथै जिल्ला विकास समिति, गाउँ विकास समिति र नगरपालिका तहमा वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गर्न अधिकार प्रदान गर्‍यो। वि.सं. २०७४ मा यस ऐनलाई विस्थापित गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ कार्यान्वयनमा आइसकेको छ।

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना नीति, २०७२

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना नीति, २०७२ ले विपद् पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापना कार्यको लागि नीतिगत मार्गदर्शन गर्दछ। २०७२ साल वैशाखको भूकम्पले क्षति पुऱ्याएका भौतिक संरचनाहरू र बस्तीहरू पुनर्निर्माण गर्न, पुनर्निर्माण तथा पुनःस्थापना कार्यक्रमको कार्यान्वयन योजना निर्माण र समन्वय गर्न राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण स्थापना भएको छ।

नेपाल सडक सुरक्षा कार्ययोजना (२०७०-२०७७)

नेपाल सडक सुरक्षा कार्ययोजना (२०७०-२०७७) ले सुरक्षित सडक पूर्वाधार र सेवाहरूको व्यवस्था तथा दुर्घटना पश्चात् प्रभावकारी प्रतिकार्य मार्फत जनधन तथा आर्थिक क्षति कम गर्ने सोच राखेको छ। यस कार्ययोजनाले सडक सुरक्षा व्यवस्थापन, सुरक्षित सडक तथा आवागमन, सुरक्षित सवारी साधन, सुरक्षित सडक प्रयोगकर्ता र दुर्घटना पश्चात् प्रतिकार्य जस्ता पाँच आधार स्तम्भहरू अन्तर्गत विभिन्न क्रियाकलापहरू तय गरेको छ।

भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन २०३९

यस ऐनमा बाढी, पहिरो, भू-क्षय जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको नियन्त्रण गरी भू तथा जलाधार संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गरिएको छ। जलस्रोत ऐन, २०४९ मा जलस्रोतको उपयोग गर्दा भू-क्षय, बाढी, पहिरो वा यस्तै अरू कारणद्वारा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।

सुरक्षित विद्यालयको अवधारणा अनुसार भवन लगायत सम्पूर्ण भौतिक पूर्वाधार विपद् जोखिममुक्त बनाउनुको साथसाथै विद्यालयलाई सुरक्षित एवं हरित विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने लक्ष्य लिएको राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ कार्यान्वयनमा आएको छ। यसका लागि विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार र सिकाई वातावरण विपद् उत्थानशील बनाइने विद्यालय तथा शिक्षालयहरूमा सुरक्षित विद्यालय र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक ज्ञान दिई विपद्को पूर्वतयारी, प्रतिकार्य, न्यूनीकरण र पुनर्लाभ सम्बन्धी कार्यक्रम र सुरक्षित विद्यालय सम्बन्धी अभ्यास नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने, विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी विषयवस्तु पठनपाठनको प्रबन्ध गर्ने, विद्यालयलाई बालमैत्री, लैङ्गिकमैत्री, अपाङ्गमैत्री, हिंसारहित एवं भयरहित सिकाई केन्द्रका रूपमा विकास गरी सम्पूर्ण रूपमा सुरक्षित विद्यालय बनाउने रणनीति अवलम्बन गरिएको छ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीतिले तय गरका उद्देश्य पूरा गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा २०१५-२०३० लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताको जगमा उभिएर यस रणनीतिक कार्ययोजनाको निर्माण गरिएको हो। विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राज्यको नै प्रमुख जिम्मेवारी हुने, संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला संघ संस्थाहरू, समुदायहरू अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरूको सहभागिता र सहयोगमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको काम गरिने उल्लेख छ। संघ प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला निकायहरूको पूर्ण सहभागिता सार्वजनिक र निजी क्षेत्रका सरोकारवालाहरूको जिम्मेवारीमा स्पष्टता, जवाफदेहिता, कार्यान्वयनमा सक्रिय संलग्नता, साभेदारी सुनिश्चित गरिने। त्यसैगरी स्थानीय तह तथा समुदायलाई श्रोत साधन तथा निर्णय गर्ने जिम्मेवारी माफत विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा सशक्तिकरण गरिने। विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि बहुप्रकोप अवधारणा तथा विज्ञानमा आधारित विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्कको सहज उपलब्धता, खुला आदानप्रदानको माध्यमबाट समावेशी जोखिम सूचना एवं जानकारीमा आधारित निर्णय गरिनेछ। जोखिमका स्थानीय र विशिष्ट विशेषतालाई बुझी जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गरिने जस्ता कुराहरू मार्गदर्शक सिद्धान्तको रूपमा राखिएको छ।

विपद्बाट जीवन तथा धनसम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधार, साँस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रूपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक कृयाकलापको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद् जोखिम न्यूनीकरण, रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेको छ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजनाले विकास प्रकृत्यामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गरी दिगो विकासमा सहयोग पुर्याउन समष्टिगत अवधारणालाई आत्मसाथ गर्दै सेण्डाई कार्यढाँचालाई मूल मार्गदर्शनको रूपमा लिएर ४ वटा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू र १८ प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरू निर्धारण गरेको छ। हरेक प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरूलाई अल्पकालीन सन् २०१८-२०२०, मध्यकालीन सन् २०१८-२०२५ र दीर्घकालीन २०१८-२०३० र निरन्तर रूपमा गरिने

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्रियाकलापहरुका लागि निरन्तर अवधि तोकिएको रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ । सबै प्रदेश र स्थानीय तहले सन् २०२० सम्ममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना तयार गरीसक्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

पन्ध्रौँ योजनाको आधार पत्र २०७६/७७ – २०८०/८१

“समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” को दीर्घकालीन सोच सहित पन्ध्रौँ पञ्चवर्षीय योजना सुरु गरिएको छ । यस योजनाले सुरक्षित, सम्य र न्यायपूर्ण समाजको परिकल्पना गरेको छ । सुखका राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तव्य र सूचकका रूपमा सुरक्षित भवन (भवन आचारसंहिता मापदण्ड अनुसार निर्मित) आवासमा बसोबास गर्ने जनसंख्या २०७४/७५ मा ३७.८ प्रतिशत रहेकोमा २०८०/८१ मा ६० प्रतिशत पुर्याउने लक्ष्य रहेको छ । यस योजनाका आठवटा दीर्घकालीन रणनीतिमध्ये एक प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र परिचालन तथा उत्थानशील विकास गर्ने रहेको छ । विपद्का घटनाबाट प्रभावित जनसंख्या २०७६/७७ मा प्रति हजार १९.५ जना रहेकोमा २०८०/८१ मा प्रतिहजार ५ जनामा झार्ने र विपद्का घटनाबाट २०७६/७७ मा प्रति लाख १.७ जना रहेकोमा २०८०/८१ मा १.०९ झार्ने लक्ष्य रहेको छ । उक्त योजनाले कार्यान्वयनका लागि ८ वटा राष्ट्रिय रणनीतिहरु निर्धारण गरेको छ । जसमध्ये प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र परिचालन तथा उत्थानशीलताको विकास गर्ने एक रहेको छ र प्राकृतिक श्रोतको उपयोग गर्दा जैविक विविधता संरक्षण र पर्यावरणीय तुलनमा जोड दिइने जलवायु परिवर्तन अनुकुलन र विपद्को जोखिम न्यूनीकरण गर्ने रणनीति लिइने, विपद् व्यवस्थापनको पूर्वतयारी, उद्धार र पुनर्स्थापनाका लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संस्थागत र संरचनागत सुधार एवं विकास प्रकृत्यामा मुलप्रवाहीकरण गरिने उल्लेख छ (राष्ट्रिय योजना आयोग २०७६) ।

विद्यालय क्षेत्र विकास योजना २०१६–२०२१

यस योजनाको उद्देश्य पूरा गर्ने पाँचवटा आयामहरु समता, गुणस्तर, सक्षमता, सुशासन तथा व्यवस्थापन र उत्थानशीलता मध्ये उत्थानशीलतालाई एउटा आयामकै रूपमा समावेश गरेको छ । यस योजनाले बृहत विद्यालय सुरक्षा कार्यद्वाराको कार्यान्वयन मार्फत, पुनर्निर्माण र प्रवलीकरणको माध्यमबाट विभिन्न प्रकारका जोखिमहरुलाई मध्यनजर गर्दै सुरक्षित सिकाई सुविधाहरु सुनिश्चित गर्ने, संघीय, प्रादेशिक, स्थानीय स्तरमा विद्यालय शिक्षामा विपद् व्यवस्थापनलाई संस्थागत र मुलप्रवाहीकरण गर्ने, बृहत विद्यालय सुरक्षा र विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई विद्यालयको पाठ्यक्रम तथा समुदायमा प्रवाह गर्ने उद्देश्य लिएको छ । सन् २०३० सम्ममा राष्ट्रव्यापी रूपमा श्रोत परिचालन गरी बृहत विद्यालय सुरक्षा मुलप्रवाहीकरण गर्ने लक्ष्यका साथ बृहत विद्यालय सुरक्षा गुरुयोजना तयार गरेको छ । बृहत विद्यालय सुरक्षा गुरुयोजनाको लक्ष्य हासिल गर्न विद्यालयको संरचनात्मक सुरक्षा, विपद् व्यवस्थापन र उत्थानशील शिक्षाको क्षेत्रलाई समेटेर सुरक्षित सिकाई वातावरण सुनिश्चित गर्न प्रत्येक विद्यालयमा अनिवार्य रूपमा लागु गर्नुपर्ने न्युनतम उपायहरुको प्याकेज तयार पारिएको छ ।

नेपाल दिगो विकास लक्ष्यहरु

दिगो विकासका विश्वव्यापी लक्ष्यहरुलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि नेपालले दिगो विकास लक्ष्यहरु तय गरेको छ । आर्थिक विकास, सामाजिक समानता र वातावरणीय तुलनका तीनवटा आयामहरुमा आधारित दिगो विकासको अवधारणामा तयार भएको दिगो विकास लक्ष्यले यसका विभिन्न परिमाणात्मक लक्ष्यभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सूचकहरु समेटेको छ । गरिबी र संकटान

अवस्थामा रहेका मानिसहरुको उत्थानशीलता निर्माण गर्ने र यस्ता मानिसहरुको वातावरणसँग सम्बन्धित विषम घटनाहरुका साथै अन्य आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय नकारात्मक पक्षहरु, विपद्का जोखिमहरु र कमजोरपनालाई कम गर्ने । विपद्का कारण मृत्यु हुने बेपत्ता भएका व्यक्तिहरुको संख्या उल्लेख्य रूपमा घटाउने, विपद्को कारण राष्ट्रिय कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा भएको प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति घटाउने, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति अनुरूप स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिहरु लागु गर्ने । स्थानीय सरकारको अनुपात बढाउने जस्ता विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका सूचकहरु समेत समेटिएको छ । यसरी नेपालले दिगो र उत्थानशील विकास र जोखिम न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय तहमा रणनीति र कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइसकेको छ (राष्ट्रिय योजना आयोग २०७६) ।

प्रादेशिक कानून, नीति तथा कार्ययोजना

नेपालको संविधान २०७२ को अधिकार बाडफाँड सम्बन्धी अनुसूचिले विपद् व्यवस्थापन तीनवटै तहको साभ्ता अधिकारको रूपमा सूचीकृत गरेपछि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५) ले प्रदेशमा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद र प्रदेश कार्यकारी समिति रहने व्यवस्था गरेको छ । प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत १९ वटा जिम्मेवारीहरु तोकेको छ ।

प्रदेश सरकारको आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय विपद् जोखिम व्यवस्थापनको फोकल मन्त्रालय हो । यस अन्तर्गत विपद् व्यवस्थापन शाखाहरु, प्रदेश आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र सञ्चालित छन् । लुम्बिनी प्रदेशले विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कार्यलाई व्यवस्थित गर्नका लागि प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यसंचालन कार्यविधि (पहिलो संशोधन २०७७) का साथै विपद् उद्धार खर्च संचालन कार्यविधि २०७७ जारी गरेको छ । हाल लुम्बिनी प्रदेशको विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको छ ।

स्थानीय अभ्यासः

नेपालको संविधान २०७२ को अधिकार बाँडफाँड सम्बन्धी अनुसूचिले विपद् व्यवस्थापन तीनवटै तहको साभ्ता अधिकारको रूपमा सूचीकृत गरेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५) ले नगरपालिका वा गाउँपालिका तहमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहने व्यवस्था गरेको छ, भने विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६ ले स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले वडास्तरमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन गरी कार्य सञ्चालन गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ ।

तुलसीपुर उप-महानगरपालिका क्षेत्रभित्र बाढी, पहिरो, आगलागी, महामारी सडक दुर्घटना जस्ता विपद्का घटनाहरुका कारण जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्ने सन्दर्भमा उत्पन्न कानूनी अड्चन पन्छाउँदै विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ जारी गरी कार्यान्वयन गरेको छ । यस ऐनले नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारहरु निर्धारण गरेको छ । त्यसैगरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, सुरक्षा निकाय तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरुको परिचालन, नगर विपद् व्यवस्थापन कोषको व्यवस्थापन र परिचालन जस्ता सवालहरुलाई समेटेको छ । उप-

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

महानगरपालिकामा विपद् व्यवस्थापन शाखा स्थापना गरी उपरोक्त कार्यहरूलाई प्रभावकारी रूपले परिचालन गर्ने गराउने अख्तियारी प्रदान गरेको छ ।

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाले नगर क्षेत्रका जोखिमपूर्ण स्थानहरूको नक्शाङ्कन गरी तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम नक्शाङ्कन पुस्तिका प्रकाशन गरेको छ । उप-महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका विपद् सम्भावित स्थान पहिचानको लागि हरेक वडाका वडा विपद् व्यवस्थापन समिति तथा विभिन्न सरोकारवालहरूको संलग्नतामा जोखिम पहिचान तथा नक्शाङ्कन गरेको हो । तुलसीपुर उप-महानगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सम्भावित विपद् जोखिमयुक्त स्थानहरूको पहिचान गर्नु, पहिचान गरिएका विपद्बाट सुरक्षित रहन प्रभावकारी पूर्वतयारी गर्नु, आगामी दिनमा जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा उप-महानगरपालिकाले चाल्नुपर्ने दीर्घकालीन योजना तर्जुमामा सहयोग गर्ने जस्ता उद्देश्यका साथ तयार गरिएको जोखिम नक्शाङ्कन पुस्तिकाले तुलसीपुर उप-महानगरपालिकालाई उत्थानशील बनाउन एक कदम अगाडि लानेछ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना निर्माण प्रकृया

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिका कार्ययोजना निर्माणका लागि उप-महानगरपालिका विपद् व्यवस्थापन शाखाले नेतृत्व गरेको थियो । २०७७ असारमा नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठकले विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति र रणनीतिक कार्ययोजना निर्माण गर्ने निर्णय गर्‍यो । विपद् व्यवस्थापन शाखाका अधिकृत र वडा नं ६ का वडाध्यक्षलाई निर्माण प्रकृत्याको जिम्मेवारी तोक्‍यो । सोही अनुसार नगर विपद् जोखिमको विश्लेषण, जोखिमको स्थानीय परिदृश्य र विपद् व्यवस्थापनमा विद्यमान नीतिगत तथा कानूनी पक्षको पुनरावलोकन गरी उप-महानगरपालिकास्तरीय परिचयात्मक गोष्ठीको आयोजना गर्‍यो । उप-महानगरपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सुरक्षा निकायको प्रदेश तथा नगर प्रहरी कार्यालय, नेपाली सेना, विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायको सहभागीतामा छलफल गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीतिमा समेटनुपर्ने विषयहरूको बारेमा छलफल भयो । विपद् व्यवस्थापन शाखा अधिकृतको अगुवाईमा उप-महानगरपालिका का १९ वटै वडाहरूको भ्रमण गरी हरेक वडाको विपद् जोखिमको अवस्था, विपद् जोखिमको ऐतिहासिक विवरण तथा विद्यमान श्रोत साधन र क्षमताको विश्लेषण गरि आवश्यक सुझावहरू संकलन गरियो । वडाबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई एकीकृत गरी पुन तुलसीपुर उद्योग वाणिज्य महासंघ, पत्रकार महासंघ, यातायात व्यवसायी संघ तथा गैरसरकारी संस्था महासंघहरूसँग छलफल गरी तत् तत् निकायबाट सुझावहरू संकलन गरी एकीकृत गरियो । यस आधारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजनाको मस्यौदा तयारी भयो ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय रणनीतिक कार्ययोजना

३.१ परिचय

विपद् जोखिम न्यूनीकरण स्थानीय रणनीतिक कार्ययोजना सन् २०२०-२०३० विपद् उत्थानशील समुदाय निर्माण गर्दै दिगो विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्न सहयोग पुर्याउने दर्भमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यका लागि प्रतिबद्धता सहितको स्थानीय दस्तावेज हो। यस कार्ययोजनाले विपद् व्यवस्थापनमा "जोखिम न्यूनीकरण" केन्द्रित बृहत्तर अवधारणालाई जोड दिएको छ। यो कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्य ढाँचा सन् २०१५-२०३०, विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रियरणनीतिक कार्ययोजना सन् २०१८-२०३० लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता अनुरूपलाई स्थानीयकरण गरी समेटेको छ।

३.२ मार्गदर्शक सिद्धान्त

विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्दा देहाय बमोजिमका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू अवलम्बन गरिनेछन्:

१. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने मुख्य जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको हुनेछ। स्थानीय सरकारले आवश्यक परेमा विभिन्न निकायहरूसँग सहकार्य तथा साभेदारी गर्न सक्नेछ।
२. स्थानीय सरकारले स्थानीय सरोकारवाला-संघ, संस्थाहरू तथा समुदाय, निजी क्षेत्र, स्थानीय तहमा रहेर काम गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरू लगायतको सहभागिता तथा सहयोगमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य गर्नेछ।
३. विपद् जोखिम व्यवस्थापन गर्दा व्यक्तिको जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू, साँस्कृतिक तथा वातावरणीय सम्पदाको रक्षा गर्दै मानव अधिकार तथा विकासको अधिकारलाई संरक्षण तथा प्रबर्द्धन गरिनेछ।
४. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन समाजका सबै पक्ष तथा क्षेत्रसँगको सहभागिता तथा साभेदारीमा गरिनेछ। यसका लागि विपद्बाट अति प्रभावित समुदायको सशक्तिकरण गरिनेछ। मुख्यतया अति गरीब समुदायको समावेशी, पहुँचयुक्त तथा विभेद रहित सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ। लिङ्ग, उमेर, अपाङ्गता तथा साँस्कृतिक र भौगोलिक विविधतालाई नीति निर्माण तथा कार्यान्वयनमा पर्याप्त ध्यान दिइनेछ। महिला तथा युवा नेतृत्वलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ।
५. स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला निकायहरूको पूर्ण सहभागिता, सार्वजनिक र निजी क्षेत्रका सरोकारवालाहरूको जिम्मेवारी र भूमिकाको स्पष्टता, जवाफदेहिता, कार्यान्वयनमा सक्रिय संलग्नता, साभेदारी तथा परिपूरकताको सुनिश्चितता गरिनेछ।
६. स्थानीय तह तथा समुदायलाई श्रोत, साधन तथा निर्णय गर्ने जिम्मेवारी मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा सशक्तिकरण गरिनेछ।

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

७. विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि बहुप्रकोप अवधारणा तथा लिङ्ग, उमेर र अपाङ्गताको आधारमा छुट्टाछुट्टै अद्यावधिक, वृहत्तर, परम्परागत ज्ञानलाई औपचारिक र सम्मानपूर्ण मान्यता दिई विज्ञानमा आधारित तथ्याङ्कको सहज उपलब्धता, खुला आदानप्रदान र प्रचार प्रसारको माध्यमबाट समावेशी जोखिम सूचना एवं जानकारीमा आधारित निर्णय गरिनेछ ।

८. दिगो विकास लक्ष्य, खाद्य सुरक्षा, स्वास्थ्य सुरक्षा, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, वातावरण व्यवस्थापन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण बीच सामञ्जस्यता कायम गरिनेछ ।

९. विपद् जोखिमका स्थानीय तथा विशिष्ट विशेषतालाई बुझी जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गरिनेछन् ।

१०. विपद् जोखिमका कारक तत्वहरूको निराकरणको लागि सार्वजनिक तथा निजी लगानी वृद्धि गरी संघीय सरकारको दिगो विकासको लक्ष्यमा समेत योगदान पुऱ्याइनेछ ।

११. विपद् पश्चात पुनर्लाभ, पुनः स्थापना र पुनर्निर्माणमा भविष्यमा विपद् जोखिमको अवस्था सिर्जना हुन नदिन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न “अझ राम्रो, बलियो र सुरक्षित बनाऔं” भन्ने अवधारणा अवलम्बन गरिनेछ ।

१२. विपद् जोखिमको बारेमा सार्वजनिक शिक्षा र सचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

१३. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा विज्ञान तथा प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्नुका साथै स्थानीय श्रोत, साधन, ज्ञान, सीप तथा श्रमलाई अत्यधिक उपयोग गरिनेछ ।

३.३ दीर्घकालीन सोच, अपेक्षित परिणाम, उद्देश्य र लक्ष्य

दीर्घकालीन सोच

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकालाई विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, अनुकूलित तथा उत्थानशील नगरको रूपमा स्थापित गर्दै स्थानीय विकासमा योगदान पुऱ्याउने यस रणनीतिक कार्ययोजनाको दीर्घकालीन सोच रहेको छ ।

अपेक्षित परिणाम

विपद्बाट हुने मृत्युदर तथा प्रभावित व्यक्तिहरूको संख्यामा उल्लेख्य रूपले कमी ल्याउनु, जीविकोपार्जन, स्वास्थ्य, सम्पत्ति, व्यवसाय र समुदायमा हुने जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण गर्नु यस रणनीतिक कार्ययोजनाको अपेक्षित परिणाम रहने छ ।

रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य

प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू, भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधार, सांस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रूपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक

टिकाराम घर्ना
नगर प्रमुख

क्रियाकलापहरूको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद् जोखिम रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य एवं पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु यस रणनीतिक कार्य योजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

लक्ष्य

विपद्बाट हुने मृत्युदर तथा प्रभावित व्यक्तिहरूको संख्या उल्लेख्य रूपले कम गर्नु, जीविकोपार्जनका स्रोतसाधनहरूका साथै कृषि, उद्योग, सडक, सञ्चार, खानेपानी तथा सरसफाइका संरचना, स्वास्थ्य र शैक्षिक सुविधाहरू जस्ता महत्वपूर्ण पूर्वाधार तथा आधारभूत सेवाहरूमा विपदले पुर्याउने क्षति एवं अवरोधलाई कम गर्दै तिनीहरूको उत्थानशीलता वृद्धि गर्नु र विपद्बाट हुने प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति कम गर्नु रहेको छ ।

३.४. विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका लक्ष्य र सूचकहरू

सि.नं.	सूचकहरू	आधार रेखा (२०२२) को औसत	अल्पकालीन, मध्यकालीन लक्ष्य २०२५ सम्म (आ.ब. २०८१/०८२) सम्म	दीर्घकालीन लक्ष्य २०३० सम्म (आ.ब. २०८७/०८८) सम्म
१	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा विपद्बाट हुने मानवीय क्षति उल्लेख्य रूपमा घटाउने			
१.१	विपद्बाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या	३	२	०
१.२	सडक दुर्घटनाबाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या उल्लेख्य रूपमा घटाउने	२८	१४	७
२	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको संख्या उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने			
२.१	विपद्बाट प्रत्यक्ष प्रभावित हुने परिवारको वार्षिक औसत संख्या	१०	४	१
२.२	विपद्बाट घाइते हुने व्यक्तिहरूको वार्षिक औसत संख्या	५	३	१
२.३	सडक दुर्घटनाबाट घाइते हुनेहरूको औसत संख्या	१०९	३०	२०
२.४	विपद्बाट क्षति हुने घरहरूको वार्षिक औसत संख्या	९८	४८	२०
३	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा विपद्को कारण हुने प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने			
३.१	विपद्बाट नोक्सान हुने औसत आर्थिक क्षति	८.३ करोड	२ करोड	५० लाख
४	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा आधारभूत सेवाहरू र महत्वपूर्ण पूर्वाधारमा विपदले पुर्याउने क्षति र अवरोध उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने			

४.१	स्वास्थ्य संस्थाका भवनहरुको प्रवलीकरण गरी उत्थानशीलता विकास गर्ने	०	१	२
४.२	कक्षा कोठाहरुको मर्मत संभार र प्रवलीकरण गरी उत्थानशीलता विकास गर्ने	०	२०	४०
४.३	विद्यालय भवनहरुको प्रवलीकरण गरी उत्थानशीलता विकास गर्ने		१	२
४.४	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि नमुना विद्यालय तयार गर्ने	०	१	२
४.५	सार्वजनिक र सरकारी भवनहरुको प्रवलीकरण गरी उत्थानशीलता विकास गर्ने	०	२	५
४.६	खानेपानी संरचनाहरुको मर्मत गरी उत्थानशीलता विकास गर्ने	०	५	८
४.७	एकीकृत जलश्रोत व्यवस्थापनको योजना कार्यान्वयनको प्रतिशत	०	४०	५०
४.८	वायोइन्जिनियरी प्रविधिद्वारा नदी किनारको संरक्षण	०	३	७
४.९	प्रमुख जलाधार क्षेत्रहरुको संरक्षण	०	१	१
४.१०	ताल, सिमसार क्षेत्र तथा पोखरीहरुको संरक्षण	०	१	१
४.११	जलवायु मैत्री कृषि प्रवर्द्धन	०	१	१
४.१२	जलवायुमैत्री गाउँ प्रवर्द्धन	०	१	१
५	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको संस्थागत संरचना तयार गर्ने			
५.१	उप-महानगरपालिकामा स्थानीय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र स्थापना भई सञ्चालन भएको	१	१	१
५.२	विपद् तथा जलवायु सूचना केन्द्र सञ्चालन भएको वडा संख्या	०	१०	१९
६	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा बहुप्रकोप, पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सूचना तथा आँकलनको व्यवस्थापन र उपलब्धतामा उल्लेख्य वृद्धि गर्ने			
६.१	कुल क्षेत्रफलको अनुपातमा बहुप्रकोप अनुगमन तथा पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना र सञ्चालन भएको क्षेत्रफलको प्रतिशत	०	५०%	१००%

 विकाराम खड्का
नगर प्रमुख

६.२	उपमहानगर क्षेत्रभित्रका विपद् प्रभावित स्थानको अनुपातमा सूचना प्रणाली मार्फत पूर्वसूचना प्राप्त गर्ने जनसंख्याको प्रतिशत	०	५०%	१००%
६.३	सामूदायिक खोज तथा उद्धार टोली गठन भएको वडाहरूको संख्या	०	१०	१९
६.४	पूर्वसूचना प्राप्त भएपछि विपद् प्रभावित क्षेत्रबाट सुरक्षित स्थानमा सारिएका जनसंख्याको प्रतिशत	०	५० %	१०० %
६.९	कुल क्षेत्रफलको अनुपातमा बहुप्रकोप अनुगमन तथा पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना र सञ्चालन भएको क्षेत्रफलको प्रतिशत	०	५०%	१००%

स्रोत : <https://bipadportal.gov.np> - (३.१)का लागि (विगत १० वर्षको औसत) ट्राफिक प्रहरी (१.२ र २.३)

<http://drrportal.gov.np> (१.१,२.१,२.२)का लागि

३.४ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू

यस रणनीतिक कार्ययोजनाले विकास प्रक्रियामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गरी दिगो विकासमा सहयोग पुऱ्याउन समष्टिगत अवधारणालाई आत्मसाथ गरेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्य ढाँचांलाई र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रियरणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३० लाई मूल मार्गदर्शनको रूपमा लिई यस कार्ययोजनाले चार प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू र अठार प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरू निर्धारण गरेको छ । हरेक प्राथमिकता प्राप्त कार्य अन्तर्गत अल्पकालीन (सन् २०२०-२०२२), मध्यकालीन (सन् २०२०-२०२५), दीर्घकालीन (सन् २०२०-२०३०) र निरन्तर रूपमा गरिरहनुपर्ने क्रियाकलापहरूका लागि निरन्तर अवधि तोकौ निम्न बमोजिमका रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएका छन् ।

प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र १: विपद् जोखिम बारे बुझाई

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १: उप-महानगरको बहुप्रकोपको अवस्था बमोजिम जोखिमको लेखाजोखा

प्राथमिकता प्राप्त कार्य २: उप-महानगरपालिकाको बहुप्रकोप जोखिम आँकलनको लागि अन्तर-निकाय समन्वय

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ३: प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ४: विपद् जोखिम सम्बन्धी अध्ययन, अनुगमन तथा क्षमता अभिवृद्धि

प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र २ : स्थानीय तहमा विपद् जोखिम शासकीय पद्धतिको सुदृढीकरण

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ५: तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा कानूनी संस्थागत संरचनाहरूको स्थापना एवं सुदृढीकरण

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ६: कानूनी तथा नियामक संरचना निर्माण प्राथमिकता

प्राप्त कार्य ७: विपद् जोखिम सुशासनको लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना २०७९

२७

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ८: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सुनिश्चितता।

प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र ३: विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता वृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ९: उत्थानशीलता वृद्धिका लागि लगानी प्रवर्द्धन

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १०: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि

प्राथमिकता प्राप्त कार्य ११: विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी वृद्धि

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १२: सामाजिक सुरक्षा तथा बीमा जोखिम हिस्सेदारी मार्फत विपद् उत्थानशीलता अभिवृद्धि

प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र ४: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य र पुनर्लाभ, पुनः स्थापना तथा पुनः निर्माणमा 'अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण' का लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १३: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १४: विपद् पूर्वतयारीको लागि बहुप्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १५: समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्द्धन

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १६: विपद् पूर्वतयारीको लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढीकरण

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १७: खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि

प्राथमिकता प्राप्त कार्य १८: पुनर्लाभ, पुनः स्थापना र पुनर्निर्माणमा "अभ्र राम्रो र अभ्र बलियो निर्माण" अवधारणा प्रवर्द्धन

प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्र २ : उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यढाँचा तयार गर्ने

प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्र ३: विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता वृद्धि गर्न उपमहानगरपालिकाको लगानी वृद्धि गर्ने तथा वाह्य लगानीको श्रोत खोजी

प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्र ४: प्रभावकारी प्रतिकार्य र पुनर्लाभ, पुनः स्थापना तथा पुनर्निर्माणमा "अभ्र राम्रो र अभ्र बलियो निर्माण" का लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्र १ : विपद् जोखिम बारे बुझाई जोखिम आँकलनका लागि समुदायस्तरमा विपद् जोखिमको बृहत्तर बुझाई

चित्र १ तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू

अध्याय चार

विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु

४.१. प्राथमिकता प्राप्त १ : विपद् जोखिम बारेको बुझाई वृद्धि अभिवृद्धि

समाज र राज्यको विपद्सम्बन्धी बुझाईले विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि गरिने समग्र क्रियाकलापलाई निर्देश गर्दछ। प्रकोपको अवस्था र जोखिम सम्बन्धी सही ज्ञानले विपद् व्यवस्थापनका लागि उचित निर्णय लिन र कार्यान्वयन गर्न मार्ग प्रसस्त गर्दछ। प्रकोपको सम्भावना, समुदायको सम्मुखता र उपलब्ध क्षमताले संकटानता र जोखिमको स्तर निर्धारण गर्दछ। तुलसीपुर उप-महानगरपालिका बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको विगतका तथ्याङ्कले देखाउँछ। कुन स्थान के कस्ता विपद्को जोखिममा छ, कति समुदाय र जनसंख्या जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा बसोबास गर्दछन् भन्ने कुरा बहुप्रकोपको लेखाजोखा, जोखिम आँकलन तथा नक्शाङ्कनबाट जानकारी हुनेहुँदा बहुप्रकोप जोखिम सम्बन्धी सूचनाहरु, व्यवस्थित तथा अद्यावधिक गरी नीति निर्माण र समुदायलाई सहज उपलब्ध गराउने व्यवस्था हुनुपर्दछ। विपद् सम्बन्धी सूचना संकलन, प्रशोधन, व्यवस्थापन तथा त्यसको प्रसारको लागि तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको पर्याप्त क्षमता विस्तार गर्नु आवश्यक पर्दछ। यी सवालहरुलाई सम्बोधन गरी विपद् जोखिमबारे बुझाई अभिवृद्धि गर्न देहाय बमोजिमका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु अन्तर्गत अल्पकालीन (२०२०-२०२२), मध्यकालीन (२०२०-२०२५), दीर्घकालीन (२०२०-२०३०) र निरन्तर गरिरहनुपर्ने क्रियाकलापको लागि निरन्तर अवधि किटान गरी रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ।

प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु

४.१.१: उप-महानगरको बहुप्रकोपको अवस्था बमोजिम जोखिमको लेखाजोखा र अनुगमन

तुलसीपुर उप-महानगरपालिका बहुप्रकोपको जोखिममा रहेको छ। भूकम्प, बाढी, सडक दुर्घटना, आगलागी, महामारी यहाँका दोहोरिइरहने प्रमुख प्रकोपहरु हुन्। बहुप्रकोप सम्मुखता, समुदायको संकटानता र समुदायमा उपलब्ध क्षमताका आधारमा जोखिमको आँकलन, जोखिम नक्शाङ्कन यस उप-महानगरपालिकाले अपनाउनु आवश्यक छ। जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयार गरी जोखिमको स्तरको आधारमा भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्न सकेको खण्डमा दीर्घकालीन रूपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ। उप-महानगर विपद् जोखिम लेखाजोखा र आँकलनको लागि देहाय बमोजिम रणनीतिक क्रियाकलाप निर्धारण गरिएको छ।

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१	उप-महानगरपालिका क्षेत्रभित्रका मुख्य नदी, तथा खोला तथा जलाधार क्षेत्र क्रमशः बबई नदी, पातुखोला, भमके, ग्वार लगायतका अन्य खोलामा बाढी प्रकोप प्रकोप क्षेत्र निर्धारण र नक्शाङ्कन गर्ने ।	बबई नदी र पातु, ग्वार, भमके र अन्य खोलाहरुको बाढी प्रकोप क्षेत्र र जोखिम नक्शाङ्कन सहितको नक्शा उपलब्ध भएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग विभाग, जल तथा उर्जा आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, विपत व्यवस्थापन शाखा, विकास साभेदार, विज्ञ परामर्शदाता
२	उप-महानगरपालिकाको वडा नं. ३ र ४ सहित चुरे क्षेत्रमा पहिरो, प्रभावित बस्तीहरुमा पहिरो प्रकोप आँकलन, नक्शाङ्कन गरी जोखिम क्षेत्र निर्धारण गर्ने	पहिरो प्रकोप क्षेत्र र जोखिम नक्शाङ्कन सहितको सहितको नक्शा उपलब्ध भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	खानी तथा भूगर्भ विभाग, भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग, प्रदेश मन्त्रालय, विकास साभेदार, अनुसन्धान गर्ने संस्था, विश्वविद्यालयहरु, विपत् व्यवस्थापन शाखा, विज्ञ परामर्शदाता
३	प्रमुख जलवायुजन्य प्रकोप क्षेत्रको आँकलन, नक्शाङ्कन र जोखिम क्षेत्र निर्धारण गर्ने	जलवायुजन्य जोखिम नक्शा तयार भएको हुनेछ ।	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग विभाग, प्रदेश मन्त्रालय, विकास साभेदार, व्यवस्थापन शाखा विज्ञ परामर्शदाता
४	उप-महानगरपालिका क्षेत्रको भूकम्पीय प्रकोप आँकलन, नक्शाङ्कन र जोखिम क्षेत्र निर्धारण गर्ने	उप-महानगरमा भूकम्पीय प्रकोप नक्शा उपलब्ध भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	खानी तथा भूगर्भ विभाग, प्रदेश मन्त्रालय विकास साभेदार,

					विश्वविद्यालयहरु तथा विज्ञ परामर्शदाता
५	नगरका जोखिमयुक्त पूर्वाधार, ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरु, सामुदायिक भवनहरु, शिक्षण संस्थाहरु, स्वास्थ्य संस्थाहरु, खानेपानी तथा सरसफाईका संरचनाका जोखिममा रहेका समुदायको तथ्याङ्क लागि भूकम्पीय जोखिम आँकलन एवं नक्शाङ्कन गर्ने र यसलाई होर्डीडबोर्डको माध्यमबाट सार्वजनिक रुपमा जानकारी गराउने	भूकम्पीय जोखिमको जानकारी खुल्ला श्रोतको रुपमा उपलब्ध भएको हुनेछ।	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	खानी तथा भूगर्भ विभाग, विषयगत निकाय तथा विकास साभेदार संस्थाहरु, व्यवस्थापन शाखा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
६	उप-महानगरपालिकाको जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश योजना आयोग, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, खानी तथा भूगर्भ विभाग, प्रदेश मन्त्रालय विकास साभेदार, विश्वविद्यालयहरु तथा विज्ञ परामर्शदाता
७	मुख्य पूर्वाधार संरचना र सेवाहरुका आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धी उपकरण राख्ने	आगलागीको जोखिम घट्नेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वडा कार्यालय, विषयगत निकाय तथा विकास साभेदार संस्थाहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

टिकाराम खत्री
नगर प्रमुख

८.	सडक दुर्घटनाका सम्भावित क्षेत्रहरुको पहिचान सहित प्रकोप आँकलन तथा नक्शांकन गरी जोखिम क्षेत्र निर्धारण गर्ने	सडक दुर्घटनाको प्रकोप नक्शा उपलब्ध भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	पूर्वाधार शाखा प्रदेश मन्त्रालय जिल्ला ट्राफिक तथा प्रहरी कार्यालय तथा साभेदार संस्थाहरु
९.	सडक सुरक्षा सम्बन्धी सचेतनाका लागि जानकारीमूलक सामग्री उपलब्ध गराउने	सडक सुरक्षा सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वडा कार्यालय, ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, स्थानीय समुदाय

४.१.२ उप-महानगरपालिकाको बहुप्रकोप जोखिम आँकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय

नेपालमा बहु-मापदण्डमा आधारित बहुप्रकोप जोखिमको आँकलन तथा नक्शाङ्कनहरू पर्याप्त छैनन् । यस सन्दर्भमा बहुप्रकोप जोखिमको आँकलन तथा नक्शाङ्कनको लागि अन्तर निकाय समन्वय संयन्त्र स्थापना गर्नु पर्ने आवश्यकता छ । यसका लागि निम्न रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरीएका छन्:

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१०.	प्रकोप, सम्मुखता, सडकटाउन्मुखता र जोखिम तथ्याङ्क संकलनमा एकरूपता कायम गर्न स्थानीय तहमा अन्तर निकाय संयन्त्र स्थापना गर्ने	प्रकोप, सम्मुखता, संकटउन्मुखता र जोखिम तथ्याङ्क संकलनमा एकरूपता कायम भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	स्थानीय विपत् व्यवस्थापन समिति, सामुदायिक विपत् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय आपतकालीन संचालन केन्द्र, वडा कार्यालय, नेपाल रेडक्रस तथा विकास साभेदार

४.१.३ प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह

विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी बुझाई अभिवृद्धि गर्न अध्यापन तथा प्रशिक्षण र अनुभव आदान प्रदानका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ । यसका लागि आवश्यक संस्थागत व्यवस्था गर्न देहाय बमोजिमका रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
११.	जोखिम सूचना साभेदारीका लागि सरकारी संस्थाहरु, समुदायमा आधारित संस्थाहरु, विकास साभेदार, रेडक्रस अभियान, संचार मिडिया लगायतका सवैसँग स्थानीय स्तरमा सहकार्य गर्ने	जोखिम सूचना साभेदारीमा सहकार्य हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, समुदायमा आधारित संस्था, नेपाल रेडक्रस तथा विकास साभेदार
१२.	जोखिम सूचना साभेदारी गर्न (मोबाइल एप्स, वेबसाइट, एसएमएस, रेडीयो र टेलिभिजन जस्ता प्रविधिको प्रयोग सहित) सञ्चार तथा प्रसार गर्ने	विपद् जोखिम सूचनाको प्रभावकारी सञ्चार र प्रसार हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस, स्थानीय पत्रकार, तथा विकास साभेदार
१३.	महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपांगता भएका व्यक्ति तथा अन्य संकटाउन्मुख समूह र समुदायसँग जोखिम सूचना साभेदारी तथा आदान प्रदान गर्ने	संकटान समूह तथा समुदायसँग जोखिम सूचना आदान प्रदान भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	समाजिक विकास मन्त्रालय, महिला बालबालिका शाखा, वडा कार्यालय, विभिन्न विकास साभेदार निकाय

४.१.४. विपद् जोखिम बारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि

नेपालमा विपद् जोखिमबारे बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्न विभिन्न अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू गर्नु पर्ने आवश्यकता छ । विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरूका क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र राष्ट्रियदेखि स्थानीय स्तरसम्म विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्रशिक्षण र अनुधान केन्द्रहरू स्थापना गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । यसका लागि निम्न रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएका छन् ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१४.	विद्यालयको पाठ्यक्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय वस्तु समावेश गरि कार्यान्वयन गर्ने ।	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रशिक्षणका लागि दक्ष जनशक्ति विकास भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	शिक्षा शाखा, प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र विकास साभेदारहरू
१५.	सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय, विकास साभेदार निकायहरूसँग समन्वय गरी विपद् जोखिम सम्बन्धि अध्ययन तथा सिकाई आदान प्रदान गर्ने ।	उपमहानगरपालिकाको बहुप्रकोप जोखिमको अवस्था अवगत हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उपमहानगरपालिका	अनुसन्धान केन्द्रहरू तथा विकास साभेदार निकाय
१६.	जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरूको क्षमता वृद्धिका लागि विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अभिमुखीकरण र प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने	विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी बुझाईमा वृद्धि भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उपमहानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, तालिम केन्द्रहरू, प्रारम्भदाता तथा विकास साभेदार निकाय

१७	उद्योगी, व्यवसायी तथा निजी क्षेत्रका सेवा प्रदायकहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणबारे प्रशिक्षण दिई विपद् व्यवस्थापनमा उनीहरुको सहभागिता, जिम्मेवारी बोध तथा जवाफदेहिता वृद्धि गर्ने	निजी क्षेत्र विपद् जोखिमबारे जानकारी भई आफ्नो भूमिकाबारे जिम्मेवार हुनेछन्	मध्यकालीन	तुलसीपुर उपमहानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय नेपाल, रेडक्रस सोसाइटी, तालिम केन्द्रहरु, परामर्शदाता, उद्योग बाणिज्य संघ तथा विकास साझेदार निकाय
१८	सडक सुरक्षा सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	सडक सुरक्षामा सचेतना वृद्धि भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	बडा कार्यालय ट्राफिक प्रहरी, भौतिक पूर्वाधार शाखा

४.२ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र २ : स्थानीय विपद् जोखिम शासकीय पद्धतिको सुदृढीकरण

विपद् जोखिम शासकीय पद्धतिको स्थापना तथा सुदृढीकरण जोखिम बुझ्ने तथा न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको प्रयासका लागि पहिलो अनिवार्य शर्त हो । विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक संस्थागत संरचनाको स्थापना र सुदृढीकरण र आवश्यक नीति तथा कानूनको तर्जुमा गर्नुपर्ने हुन्छ । विभिन्न क्षेत्रगत विकास योजना मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक संयन्त्र र प्रकृया निर्धारण गर्नुपर्छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा नागरिक सरोकारको सम्बोधन तथा शासकीय पद्धति समावेशी र जोखिममा रहेका समूहमैत्री पनि हुनुपर्छ । संघीय संविधान बमोजिम भर्खरै मात्र संघीय संरचनाको अभ्यास प्रारम्भ भएको छ र सोही बमोजिम विपद् व्यवस्थापनको लागि पनि नयाँ अवधारणा अनुसार संघीय नीति, कानून र रणनीतिक कार्ययोजना तयार भएको अवस्थामा स्थानीय सरकारको तोकिएको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा स्थानीय आवश्यकता र संघीय र प्रादेशिक नीति तथा कार्ययोजनाको लक्ष्य पूरा गर्न सहयोग पुग्ने गरी यस प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र अन्तर्गत देहाय अनुसारका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु र रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छः

४.२.१. कानूनी संस्थागत संरचनाहरुको स्थापना एवं सुदृढीकरण

विपद् व्यवस्थापन तीनवटै सरकारको साझा अधिकार क्षेत्रमा पर्ने भएकोले स्थानीय सरकारले पनि आवश्यकता अनुसार कानून तर्जुमा र संस्थागत संरचना स्थापना तथा विद्यमान संरचनाहरुको सुदृढीकरण गर्नुपर्ने हुन्छ । आफ्नो

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्षेत्राधिकारभित्र विपद् व्यवस्थापनको शासकीय पद्धति सुदृढ र प्रभावकारी बनाउनु स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी हो यसका लागि देहाय अनुरूपका रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१९.	स्थानीय आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रलाई अद्यावधिक गरि सञ्चालन गर्ने	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु प्रभावकारी रूपले सञ्चालन भएका हुनेछन्	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, परामर्शदाता तथा विकास साभेदार
२०.	तुलसीपुर उप-महानगरपालिकामा तोकिए बमोजिम विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि विषयगत क्षेत्र गठन गरी परिचालन गर्ने	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु व्यवस्थित रूपले सञ्चालन गर्नका लागि विषयगत क्षेत्रको गठन र परिचालन भएका हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा विकास साभेदार, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र परामर्शदाता
२१.	सबै विद्यालय र अस्पतालहरुमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गरी कार्य जिम्मेवारी निर्धारण गर्ने	विद्यालय तथा अस्पतालमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भई कार्य जिम्मेवारी निर्धारण भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, स्वास्थ्य शाखा, विव्यस, शिक्षा शाखा, साभेदार संघसंस्थाहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र परामर्शदाता

४.२.२.कानूनी तथा नियामक संरचना निर्माण प्राथमिकता

विगतका कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरुको आधारमा सम्पादन गरिएका कार्यहरुको अनुभवहरुलाई समेत अवलम्बन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको बहु आयामिकतालाई सम्बोधन गर्न समसामयिक कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्ने आवश्यकता भएको हुनाले विपद् व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी

रूपमा व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न नगर कार्यपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६ बनाएको छ। यस ऐनको कार्यान्वयनका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली तयार गर्नु पर्ने आवश्यकता छ। विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि विभिन्न विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानूनी र नियामक संरचनाहरूको पनि विकास गर्नु पर्ने आवश्यकता छ। यसका लागि निम्न रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरीएका छन्।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
२२.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६ को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली तयार गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन शासन व्यवस्थित र सुदृढ गर्न नियमावली तयार भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, परामर्शदाता तथा विकास साभेदार
२३.	उप-महानगरको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गर्ने	स्थानीय तहमा प्रभावकारी विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, विपद् व्यवस्थापन शाखा, विकास साभेदारहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा परामर्शदाता
२४.	स्थानीय सडक सुरक्षा रणनीति तयार गर्ने	स्थानीय सडक सुरक्षा रणनीति तयार भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, वडा कार्यालय, विकास साभेदारहरु तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
२५.	सीट बेल्ट, हेलमेटको प्रयोग र सार्वजनिक यातायात सुरक्षा सम्बन्धी	सडक प्रयोगकर्ताहरु सचेत र अनुशासित	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वडा कार्यालय ट्राफिक प्रहरी कार्यालय

	नियमहरूलाई कडाईका साथ लागु गर्ने	भई सडक दुर्घटना कम भएको हुनेछ			
२६.	राष्ट्रिय भवन संहिता लागू गर्ने, शहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रहरूको लागि भवन संहिता अनुरूप भवन निर्माण विनियम बनाउने	बाढी र भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माणका लागि नीतिगत व्यवस्था लागु भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, पूर्वाधार विकास शाखा तथा वडा कार्यालय
२७.	उपमहानगरपालिकाका विकास योजनाहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहीकरण गर्ने	विकास योजना तथा कार्यक्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहीकरण गर्न निर्देशिका तयार भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय विकास साभेदारहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा परामर्शदाता
२८.	विपद् जोखिम प्रभाव मूल्याङ्कनलाई स्थानीय वातावरण संरक्षण ऐनमा समावेश गर्ने	विपद् जोखिम प्रभावमूल्याङ्कन वातावरण संरक्षण ऐन भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा र विकास साभेदारहरु
२९.	स्थानीय र सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिका लागि स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्य सञ्चालन विधि तयार र नियमित अद्यावधिक गर्ने	स्थानीय र सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिका लागि विपद् व्यवस्थापन कार्यसञ्चालनका लागि कार्यविधि तयार भएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विकास साभेदारहरु, विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, वडा कार्यालय
३०.	स्थानीय आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्रको कार्यसंचालन कार्यविधि तयार भएको हुनेछ	आपतकालीन कार्यसञ्चालन विधि तयार भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदार

	तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने				
३१.	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	आपतकालीन कोष कार्यसञ्चालन निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उप-महानगरपालिका विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदार
३२.	निजी क्षेत्रहरुको विपद् व्यवस्थापन अभ्यासहरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण एकीकृत गर्न निर्देशिका तयार गर्ने	निजी क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको अभ्यास भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उद्योग वाणिज्य संघ, निजी क्षेत्र, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
३३.	विपद् पश्चातको खोजउद्धार तथा राहत वितरण स्थानीय मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	उद्धारराहत सम्बन्धी मापदण्ड तथा राहत व्यवस्थापन प्रभावकारी भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उप-महानगरपालिका विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
३४.	पूर्वाधार योजनाहरुको सम्भाव्यता अध्ययन, डिजाइन र निर्माणका लागि जोखिम सुसूचीत र सुरक्षित हुनेगरी मापदण्ड र मानकहरु तर्जुमा गर्ने	पूर्वाधार योजनाको उत्थानशील डिजाइन र निर्माणका लागि मापदण्ड तयार भएको हुनेछ ।	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उप-महानगर पूर्वाधार विकास शाखा, प्रदेश भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय
३५.	विपद्को समयमा पशुपंक्षीको उद्धार र हेरचाह सम्बन्धी निर्देशिका निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने	आपतकालीन अवस्थामा पशुपंक्षी उद्धार निर्देशिका निर्माण र कार्यान्वयन भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उप-महानगरपालिका पशु सेवा शाखा, प्रदेश कृषि मन्त्रालय, विशेषज्ञ परामर्शदाताहरु तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा

३६.	हरित पूर्वाधार र पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित अनुकुलन (Ecosystem Based Adaptation) माफत विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि मार्गदर्शन तयार गर्ने	हरित पूर्वाधार र पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित अनुकुलन माफत विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि मार्गदर्शन तयार भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश सरकार, विशेषज्ञ परामर्शदाताहरू, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू, दातृ निकायहरू तथा अन्य सरोकारवाला, विश्वविद्यालय तथा अनुसन्धान केन्द्रहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ फेकोफन
-----	--	--	-----------	--------------------------	--

३. विपद् जोखिम सुशासनको लागि क्षमता अभिवृद्धि र सहकार्य

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी र परिणाममुखी बनाउन उप-महानगरपालिका स्वयं र यसमा संलग्न सबै निकायहरूको क्षमता बढाउन आवश्यक हुन्छ। यसका लागि देहाय बमोजिमका रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको छः

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
३७.	विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा (जलाधार व्यवस्थापन र पूर्वसूचना प्रणालीका लागि) सम्बन्धित स्थानीय तहबीच संयन्त्र तयार गर्ने	अन्तर-स्थानीय तहबीच समन्वय भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय सरकार तथा विकास साभेदारहरू

 टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

३८.	विपद् व्यवस्थापनमा सम्बद्ध संस्थाहरुको क्षमता वृद्धि अभिवृद्धिका लागि एक आपसमा आदान प्रदानका कार्यक्रम तथा विकास साभेदार संस्थाहरुबीच सहकार्य गर्ने	विपद् व्यवस्थापनमा काम गर्ने संस्थाहरुको क्षमता वृद्धि भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदारहरु
३९.	समुदायमा गठन भएका सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिहरुलाई वडा कार्यालयमा सूचीकृत गरी विपद् व्यवस्थापन समिति र सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिको सञ्जाल निर्माण र बिस्तार गर्ने	सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिसँग सहज पहुँच भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उपमहानगर विपद् व्यवस्थापन शाखा, वडा कार्यालय, रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदारहरु

४.२.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सुनिश्चितता

महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र सीमान्तकृत समुदाय विपद्को बढी जोखिममा हुन्छन्। विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरु यस प्रकारका जोखिममा रहेका समूहलाई प्राथमिकतामा राखेर सञ्चालन गर्नुपर्दछ र उनीहरुको अर्थपूर्ण सहभागिता माफत समावेशीताको सुनिश्चितता गर्नुपर्दछ। विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीकरणको सुनिश्चितताको लागि निम्न अनुसार रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
४०.	उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक	जोखिम व्यवस्थापनमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, विपद् व्यवस्थापन शाखा, महिला तथा

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना २०७९

४१

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

	समावेशीकरण कार्ययोजना तयार गर्ने	कार्ययोजना तयार भएको हुनेछ			बालबालिका शाखा, वडा कार्यालय
४९.	सीमान्तिकृत समूह, महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, तथा वृद्धवृद्धा जस्ता अति संकटान समुदायका लागि प्राथमिकताका आधारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमको विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने	समावेशीकरणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय तथा बालबालिका शाखा तथा विकास साभेदारहरु

४.३ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र ३: विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता वृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन

विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी प्रवर्द्धन गर्नुको मूलभूत उद्देश्य उत्थानशीलता वृद्धिका लागि श्रोत परिचालन मार्फत विद्यमान जोखिम न्यूनीकरण गरी सम्भावित क्षतिलाई कम गर्नु हो । सार्वजनिक निजीलगानी सुनिश्चित गरेर जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरुलाई विकास निर्माणका कार्यमा एकीकरण तथा आन्तरिकीकरण गरी भविष्यमा सृजना हुनसक्ने सम्भावित जोखिमको अन्तरनिहीत कारणहरुको सम्बोधन गरी जनधन तथा विकास पूर्वाधारहरुलाई सुरक्षित गर्न सकिन्छ। यस प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र अन्तर्गत देहाय बमोजिमका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु र रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

४.३.१ उत्थानशीलता वृद्धिका लागि विकास कार्यमा लगानी प्रवर्द्धन र मूलप्रवाहीकरण

सम्भावित तथा विद्यमान विपद् जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु मार्फत उत्थानशीलता वृद्धिका लागि विपद्का अन्तरनिहस्त कारणहरुलाई सम्बोधन गरी विकास कार्यमा मूलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक हुन्छ । यसका लागि निम्नअनुसारका रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
४२.	उप-महानगरपालिकाले पूर्वाधार निर्माणका काम गर्दा नयाँ मात्र नभई सुरक्षित र मजबुत निर्माणको विधि अवलम्बन गर्ने	पूर्वाधार संरचनाहरु विपद् जोखिम न्यूनीकरणका दृष्टिले मजबुत हुनेछन्	निरन्तर	तुलसीपुर उप- महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापनवडा कार्यालय, योजना शाखा, भौतिक पूर्वाधार विकास शाखा
४३.	उप-महानगरपालिका क्षेत्रभित्र जोखिम मा रहेका पूर्वाधारहरु विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी, खानेपानी तथा सरसफाइका संरचना, सरकारी तथा सार्वजनिक भवनहरु, ऐतिहासिक सम्पदा र साँस्कृतिक धरोहरहरु) प्रवलीकरणका लागि लगानी बढाउने	जोखिमयुक्त पूर्वाधारहरु सुरक्षित भएका हुनेछन्	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप- महानगरपालिका	प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय, भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालय, प्रदेश योजना आयोग तथा उप महा नगरपालिका विषयगत शाखा
४४.	उपमहानगर क्षेत्रभित्रका सबै विद्यालयलाई मजबुत संरचनाको रूपमा निर्माण, पुननिर्माण तथा प्रवलीकरण गरी सुरक्षित आपतकालीन आवासीय सेवा समेत दिन सक्ने गरी निर्माण गर्ने	सबै विद्यालय उत्थानशील र सुरक्षित भएका हुनेछन्	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप- महानगरपालिका	सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश शिक्षा निर्देशनालय, वि.व्य.स.गाउँपालिका शिक्षा शाखा विकास साभेदार
४५.	बृहत् विद्यालय सुरक्षा अवधारणाको कार्यान्वयन गरी सबै विद्यालयलाई सुरक्षित विद्यालय बनाउने	सबै विद्यालय विपद् जोखिमबाट सुरक्षित भएका हुनेछन्	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप- महानगरपालिका	सामाजिक विकास मन्त्रालय, भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालय, प्रदेश शिक्षा निर्देशनालय

					विव्यस,समुदाय, शिक्षा मन्त्रालय, शिक्षा शाखा
४६.	आवश्यक ठाउँमा पोखरीहरुको निर्माण तथा संरक्षण गरी पानी संरक्षण र वर्षाको पानी संकलन तथा पानी उपयोगमा कुशल प्रविधिको उपयोग गर्ने	बाढी,खडेरी तथा आगलागीको क्षति कम भएको हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वडा कार्यलयहरु, पूर्वाधार विकास शाखा तथा विकास साभेदार
४७.	सरकारी कार्यालयहरु, सामुदायिक भवनहरु, विद्यालयहरु, अस्पतालहरु र आश्रयस्थलहरु र सार्वजनिक पूर्वाधारहरु,बालमैत्री, वृद्धवृद्धा तथा अपाङ्गमैत्री बनाउने	संकटासन्न समूहको उत्थानशीलता वृद्धि भएको हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	सामाजिक विकास मन्त्रालय, भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालय, शिक्षा शाखा तथा विकास साभेदारहरु

४.३.२. विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि

नगरपालिकाको वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमहरु तथा विकास निर्माणका ठूला परियोजना र सडक निर्माण जस्ता कार्यमा जोखिम आकलनका आधारमा निश्चित प्रतिशत बजेट विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि छुट्याउने अनिवार्य व्यवस्था गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि सार्वजनिक लगानी बढाउन सकिन्छ । यसका लागि निम्नानुसार रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
४८.	उप-महानगरपालिकाको वार्षिक विकास बजेटको ५ प्रतिशत विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि छुट्याउने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सुनिश्चित भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा तथा नगरकार्यपालिका

४९.	सडक निर्माण लागतको कम्तिमा ५ प्रतिशत रकम सडक सुरक्षाका लागि छुट्याउने व्यवस्था गर्ने	सडक दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरणका लागि लगानी सुनिश्चित भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	पूर्वाधार विकास शाखा तथा नगरकार्यपालिका
५०.	विकास आयोजनाको बजेटबाट विपद् पश्चात पुननिर्माणमा उपयोगी गर्ने अनुमति दिन बजेट रकमान्तरका लागि प्रकृया स्थापित गर्ने	पुननिर्माणका लागि लगानी उपलब्ध भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा तथा नगरकार्यपालिका
५१.	उप-महानगरपालिकाको वार्षिक बजेट पद्धतिमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन बजेट कोडको व्यवस्था गर्ने	वार्षिक रुपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि बजेट सुनिश्चित भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा तथा नगरकार्यपालिका

४.३.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी वृद्धि

निजी क्षेत्रले एकातिर आफ्नै व्यवसाय र कर्मचारीहरुको सुरक्षा र व्यवसायिक निरन्तरताको लागि लगानी गर्नुपर्दछ भने अर्कोतर्फ व्यवसायिक उत्तरदायित्वको रुपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि लगानी गर्न र व्यवसायिक रुपमा सरकारसँग साभेदारी र नवप्रवर्तनका लागि लगानी गर्ने वातावरण तयार गर्नुपर्दछ। विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी क्षेत्रको साभेदारी र लगानी वृद्धिका लागि निम्नानुसार रणनीतिक क्रियाकलाप निर्धारण गरिएको छ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
५२.	उप-महानगरपालिका भित्रका व्यापारिक प्रतिष्ठान तथा उद्योगलाई विपद्को समयका लागि व्यवसाय निरन्तरता योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न प्रोत्साहन गर्ने	व्यवसाय निरन्तरता योजना तयार भइ कार्यान्वयन भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उद्योग वाणिज्य संघ, विपद् व्यवस्थापन शाखा तथा निजी क्षेत्र

५३.	व्यवसायिक सामाजिक उत्तरदायित्व मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, पुनर्लाभ र पुनर्निर्माणका लागि निजी क्षेत्रको लगानी परिचालन गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी क्षेत्रको लगानी र साभेदारी वृद्धि भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उद्योग वाणिज्य संघ, विपद् व्यवस्थापन शाखा तथा निजी क्षेत्र
५४.	विपद् जोखिम लगानी तथा जोखिम हिस्सेदारीका लागि सार्वजनिक, निजी संयुक्त लगानी प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम तयार गरी परिचालन गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी क्षेत्रको लगानी र साभेदारी वृद्धि भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उद्योग वाणिज्य संघ, विपद् व्यवस्थापन शाखा तथा निजी क्षेत्र, सहकारी
५५.	वित्तीय संस्था, सहकारी तथा सामुदायिक संस्थाहरु मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानीको लागि सहज वातावरणको व्यवस्था गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि निजी तथा सामुदायिक लगानी वृद्धि भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उद्योग वाणिज्य संघ, निजी क्षेत्र, सामुदायिक संस्थाहरु तथा सहकारी
५६.	विपद् व्यवस्थापन तथा न्यूनीकरणका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्नका लागि प्याकेज स्थापना र सञ्चालन गर्ने	नवप्रवर्तनका लागि निजी क्षेत्रले लगानी गरेको हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	उद्योग वाणिज्य संघ तथा निजी क्षेत्र

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

४.३.४ सामाजिक सुरक्षा, बीमा तथा जोखिम हिस्सेदारी मार्फत उत्थानशीलता वृद्धि

विपद् पश्चात् वितरण गरिने राहतलाई सामाजिक सुरक्षा, बीमा, कृषि तथा पशु बीमा, सम्पत्ति बीमा जस्ता जोखिम हिस्सेदारीका उपायहरु मार्फत क्रमशः प्रतिस्थापन गर्न जरुरी छ र सामुदायिक तथा सामाजिक सुरक्षाका क्रियाकलापहरुलाई जोखिम व्यवस्थापनसँग जोडेर सञ्चालन गर्नुपर्दछ । यसका लागि निम्नानुसार रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
५७.	विपद्को जोखिममा रहेका समूह, समुदाय तथा नागरिक जीवन बीमाको व्यवस्था गर्ने	जोखिममा रहेका नागरिकको उत्थानशीलता वृद्धि भएको हुनेछ	अल्पकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, बीमा कम्पनीहरु तथा निजी क्षेत्र
५८.	घर, भवन तथा निजी सम्पत्तिको बीमाको लागि नीतिगत रुपमा सहजीकरण गर्ने	विपद्बाट हुने नोक्सानीको क्षतिपूर्ति सुनिश्चित भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, बीमा कम्पनीहरु, निजी क्षेत्र
५९.	कृषि तथा पशु बीमा कार्यक्रमलाई उपमहानगर क्षेत्रका सबै बस्तीहरुमा विस्तार गर्ने	कृषि क्षेत्रको उत्थानशीलता वृद्धि भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, बीमा कम्पनीहरु, निजी क्षेत्र
६०.	जीविकोपार्जनका आधार, सीप, औजार र लगानीलाई विपद्को अवस्थाबाट जोगाउन योगदानमा आधारित बीमा प्रणालीलाई विस्तार गर्ने	जीविकोपार्जनमा उपायहरुको बीमा मार्फत उत्थानशीलता वृद्धि भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, बीमा कम्पनीहरु, निजी क्षेत्र
६१.	उपमहानगरका सार्वजनिक भवनहरु, विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी तथा महत्वपूर्ण	सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरुको विपद् बीमा भएको हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, बीमा कम्पनीहरु, निजी क्षेत्र

पूर्वाधारहरुको विपद् जोखिम बीमाको व्यवस्था गर्ने				
---	--	--	--	--

४.४ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र ४: प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य र पुनर्लाभ, पुनः स्थापना तथा पुनः निर्माणमा 'अभ्र राप्ती र बलियो निर्माण' का लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

यस प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रले प्रभावकारी प्रतिकार्यको लागि आवश्यक पूर्वतयारी र जोखिम न्यूनीकरण सहितको पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणलाई समेटेदछ । विपद् पश्चातको प्रतिकार्य, पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण तथा पुनर्लाभका गतिविधिहरुमा बहुप्रकोप जोखिमलाई ख्याल गरी अभ्र बलियो र सबैप्रकारको जोखिमबाट सुरक्षित निर्माणका लागि आवश्यक रणनीतिक क्रियाकलापहरुलाई समेटेर निम्नानुसारका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु र रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएकोछ ।

४.४.१ प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

क्र.सं	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
६२.	आपतकालीन अस्थायी आश्रयस्थलको लागि नगरमा खुल्ला क्षेत्र तथा अस्थायी आश्रयस्थल निर्माण गर्ने	आपतकालीन समयको लागि खुल्ला क्षेत्र पहिचान र आश्रयस्थल निर्माण भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदारहरु
६३.	भण्डारण गृह स्थापना गरी आपतकालीन उद्धार सामग्री तथा उपकरणहरु र खाद्य तथा गैरखाद्य राहत सामग्रीहरुको व्यवस्थापन र भण्डारण गर्ने	उद्धार तथा राहत सामग्रीको उपलब्धता सुनिश्चित भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदारहरु
६४.	स्थानीय तहका भण्डारण गृहहरुमा महिला, सुत्केरी, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता भएका तथा	आपतकालीन समयमा संकटान समूहको विशेष आवश्यकता	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, नेपाल

टिकाराम खर्का
नगर प्रमुख

	विरामीका विशेष आवश्यकता पूरा हुने गरी खाद्यान्न, औषधि, सरसफाइका सामाग्री तथा उपकरणहरु पर्याप्त मात्रामा भण्डारण गर्ने	सम्बोधनको सुनिश्चिता भएको हुनेछ			रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदारहरु
६५.	प्रत्येक सार्वजनिक, सरकारी र व्यवसायिक भवनमा आपतकालीन निकास मार्ग र आपतकालीन भेला हुने स्थान छुट्याई विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने	सार्वजनिक भवनहरुमा विपद् प्रतिकार्यको लागि पूर्वतयारी भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विपद् व्यवस्थापन शाखाविकास साभेदारहरु तथा परामर्शदाता
६६.	उप-महानगरपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने	तुलसीपुर उपमहानगरपालिकाको विपद् पूर्वतयारी योजना तयार भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदारहरु तथा परामर्शदाता

४.४.२ बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणालीको विकास

बहुप्रकोप जोखिम आँकलन र पूर्वानुमान पद्धतिको सुदृढीकरण गरी पूर्वसूचना प्रणालीसँग जोडेर यसको विस्तार गर्न आवश्यक छ। विपद् पूर्वसूचनामा जोखिममा रहेका समुदाय र समूहको पहुँच स्थापित गर्नुपर्दछ। प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि कार्य सञ्चालन प्रक्रिया र विधि तर्जुमा गर्नुपर्दछ। यसका लागि देहाय अनुसारका रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ।

 टिकाराम चन्द
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
६७.	उपमहानगरपालिका भित्र बग्ने प्रमुख जलाधारहरु बबई नदी, पातुखोल, भमके खोला, ग्वार खोलाको तटीय क्षेत्रमा पूर्वसूचना प्रणाली व्यवस्थित भएको हुनेछ	बबई नदी, पातुखोल, भमके खोला, ग्वार खोलाको तटीय क्षेत्रमा पूर्वसूचना प्रणाली व्यवस्थित भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदार तथा परामर्शदाता
६८.	प्रमुख प्रकोपहरुको तथ्याङ्क विप्लेषण र पूर्वानुमान गरी प्रकोप पात्रोको आधारमा पूर्वसूचनामूलक संदेशहरुको उत्पादन तथा प्रसारण गर्ने	पूर्वसूचनामूलक देशहरु उत्पादन र प्रसारण भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदार तथा परामर्शदाता
६९.	स्थानीय ज्ञान सीप, अनुभव र परम्परागत असल अभ्यासलाई विपद् पूर्वसूचनाको रुपमा सदुपयोग गर्ने	पूर्वसूचनामा परम्परागत ज्ञान, सीप र अनुभवलाई समेटिएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, तथा विकास साभेदार
७०.	जल तथा मौसम मापन केन्द्र र स्थानीय सञ्चार माध्यमसँगको समन्वयमा जोखिममा रहेका समुदायको	संकटासन्न समुदायको पूर्वसूचनामा पहुँच स्थापित भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदार

	पूर्वसूचनामा पहुँच स्थापित गर्ने				
७१.	उपमहानगर भित्रका सबै सार्वजनिक भवनहरु, शिक्षण संस्थाहरु, अस्पताल तथा व्यवसायिक भवनहरुमा आगलागी पूर्वसूचना प्रणाली उपकरणहरु जडान गर्ने	आगलागीको पूर्वसूचनाले क्षति कम भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदार
७२.	विपद् पूर्वसूचनामा जोखिममा रहेका महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा संकटासन्न समुदायको पहुँच, प्रतिनिधित्व र सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	पूर्वसूचना प्रणालीमा सबैको पहुँच सुनिश्चित भएको हुनेछ	निरन्तर	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदार, सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति

४.४.३ समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्युनिकरण प्रवर्द्धन

विपद्को समयमा प्रारम्भिक प्रतिकार्यकर्ता समुदाय नै हुन्छ। समुदायमा आधारित संस्थाहरुलाई विपद् जोखिमको अवस्था आँकलन तथा स्थानीय जोखिम न्युनीकरण योजना निर्माणमा सहभागी गराई विपद् सम्बन्धी ज्ञान र सूचना संवाहकको रूपमा विकास गर्नुपर्दछ। सामुदायिक संस्थाहरुको विकास, विस्तार र सञ्जालीकरणले समुदायको क्षमता अभिवृद्धि हुन्छ। यसका लागि देहाय बमोजिमका रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
---------	--------------------	-----------------	---------	-----------------	--------------

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

७३.	समुदायमा आधारित तालिम प्राप्त र इच्छुक स्वयम सेवकहरुको प्रथम खोज तथा उद्धार समूह निर्माण गरी क्षमता विकास गर्ने	समुदायमा तालिम प्राप्त प्रथम खोज तथा उद्धारक उपलब्ध भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदार
-----	---	--	-----------	--------------------------	--

४.४.४. विपद् पूर्वतयारीको लागि संचार समन्वय तथा सूचना सम्प्रेषण प्रणालीको सुदृढीकरण

आम सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको विकासलाई विपद् पूर्वसूचना, पूर्वतयारी र प्रतिकार्यमा व्यवस्थित रूपमा प्रयोग गर्ने संयन्त्र र विधिको विकास गरी विभिन्न माध्यमहरु मर्फत विपद् सूचनामा जोखिममा रहेका समुदायको पहुँच बढाउन आवश्यक छ। यसका लागि निम्नानुसार रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
७४.	सबै वडामा सामुदायिक विपद् तथा जलवायु सूचना केन्द्र स्थापना र सञ्चालन गर्ने	विपद् जोखिमबारे समुदाय सुसूचीत भएको हुनेछ	अल्पकालीन	वडा कार्यालय	वडा कार्यालय, सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदार
७५.	आमसञ्चार, स्थानीय र आधुनिक सूचना प्रविधिलाई विपद् जोखिम सचेतना वृद्धि अभिवृद्धि र पूर्वसूचना प्रणालीसँग व्यवस्थित रूपले जोड्न संस्थागत र कार्यक्रम तहको साभेदारी विकास गर्ने	विपद् जोखिमको जानकारी र पूर्वसूचनामा प्रविधिको प्रयोग भएको हुनेछ	अल्पकालीन	उप-महानगरपालिका साभेदार संस्थाहरु	उप-महानगरपालिका विपद् व्यवस्थापन शाखा, पत्रकार महासंघ, सञ्चार संस्था, एफ.एम रेडियोहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदार

टिकारान खड्का
नगर प्रमुख

७६.	प्रदेश र केन्द्रीय तहसँग समन्वय हुनेगरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण विपद् पोर्टल अद्यावधिक गर्ने	विपद् सूचना व्यवस्थित भएको हुनेछ	मध्यकालीन	उप-महानगरपालिका साभेदार संस्थाहरु	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, केन्द्र प्रदेश र जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा विकास साभेदार
७७.	संकटान समूह तथा फरक क्षमता भएका, दृष्टिविहीन, बहिरा तथा निरक्षरको लागि विशेष प्रकारका सञ्चार तथा प्रसार सामग्री, विधि र माध्यमको विकास गरी सञ्चालन गर्ने	विपद् सूचनाका समावेशी पहुँच वृद्धि भएको हुनेछ	मध्यकालीन	उप-महानगरपालिका	सामाजिक विकास मन्त्रालय, जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, पत्रकार महासंघ, सञ्चार संस्था तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी

४.४.५ खोज तथा उद्धार क्षमताको विकास

खोज तथा उद्धार कार्य प्राथमिक रुपमा सुरक्षा निकायको जिम्मेवारी अन्तर्गतको विषय भएतापनि सबै स्थानमा विपद्को समयमा तत्काल सुरक्षा निकाय पुग्न सम्भव हुदैन । यसर्थ समुदाय तहमा स्वयमसेवकहरुको प्रथम उद्धारकर्ता टोली तयार गरी क्षमता विकास गर्नुपर्दछ । त्यसैगरी समुदायतहमा आवश्यक खोज उद्धार सामग्रीको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । यसका लागि निम्नानुसार रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
७८.	उपमहानगरपालिकाका सबै वडामा समुदायमा आधारित खोज र उद्धार कार्यदल गठन गरी प्रथम उद्धारक (First Responder) का रुपमा तालिम दिने	वडा तहमा प्रथम उद्धारकर्ता टोली गठन भएको हुनेछ	मध्यकालीन	वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति तथा विकास साभेदार

टिकाराम खल
नगर प्रमुख

७९.	वडा तहमा प्राथमिक उपचार कार्यदल गठन गरी स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरूसँगको समन्वयमा उनीहरूको क्षमता वृद्धि अभिवृद्धि गर्ने	प्राथमिक उपचारका लागि दक्ष जनशक्ति उत्पादन भएको हुनेछ	मध्यकालीन	वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय स्वास्थ्य संस्था तथा विकास साभेदार
८०.	आगलागी नियन्त्रणका लागि सामुदायिक खोज तथा उद्धार कार्यदलको क्षमता विकासका लागि तालिम दिने	खोज तथा उद्धार टोलीको आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धी क्षमता विकास भएको हुनेछ	मध्यकालीन	वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति तथा विकास साभेदार
८१.	उपमहानगरपालिका क्षेत्रका प्रमुख प्रकोपहरु (भूकम्प, बाढी, कटान, सडक दुर्घटना, आगलागी, महामारी) को लागि परिदृष्यमा आधारित कृत्रिम घटना अभ्यास नियमित रुपमा सञ्चालन गर्ने	प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी व्यवस्थित र प्रभावकारी भएको हुनेछ	निरन्तर	वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय, सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति तथा विकास साभेदार
८२.	वडा तहमा खाद्य, गैरखाद्य तथा औषधि जस्ता माववीय सहायता सामाग्रीको भण्डारण तथा पुनः भण्डारणको प्रबन्ध गर्ने	स्थानीय तहमा तत्काल राहत सामाग्री उपलब्ध भएको हुनेछ	निरन्तर	वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय सोसाइटी, सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति, सुरक्षा निकाय
८३.	खोज उद्धार र राहतको क्रममा महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सुरक्षा, संरक्षण र	आपतकालीन अवस्थामा जोखिममा रहेका समूहको संरक्षण भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	महिला तथा बालबालिका शाखा, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सुरक्षा निकाय तथा विकास साभेदार

फरक आवश्यकताको लागि विशेष व्यवस्था गर्ने				
--	--	--	--	--

४.४.६ पुनर्लाभ, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणमा "अभ्र राम्रो र अभ्र बलियो निर्माण" अवधारणा प्रवर्द्धन

तुलसीपुर उप-महानगरपालिका बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेकोले विपद् जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गर्दा बहुप्रकोप जोखिमको ख्याल गर्नुपर्दछ। विपद् पश्चातको पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणलाई अभ्र राम्रो, अभ्र बलियो र सुरक्षित निर्माणको अवसरको रूपमा लिएर बहुप्रकोप जोखिमबाट सुरक्षित हुनेगरी पुनर्निर्माण सुनिश्चित गर्नका लागि आवश्यक नीतिगत र कार्यक्रमगत प्रबन्ध गर्नुपर्दछ। विपद् पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणलाई राम्रो, बलियो र सुरक्षित बनाउन देहाय बमोजिमका रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको छ।

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
८४.	अभ्र बलियो र सुरक्षित पुनर्निर्माणको लागि प्राविधिक जनशक्ति, निर्माणकर्मी, डकमी, सिकमी र आपूर्तिकर्ताको लागि निर्माण तालिम र चेतनामूलक कार्यक्रम मार्फत क्षमता वृद्धिअभिवृद्धि गर्ने	सम्बन्धित निकाय र व्यक्तिको क्षमता वृद्धिअभिवृद्धि भएको हुनेछ	मध्यकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश भौतिक पूर्वाधार तथा विकास मन्त्रालय नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विकास साभेदार तथा निर्माण व्यवसायी संघ
८५.	उपमहानगरपालिकाको भू-उपयोग नीति तथा तथा योजना तयार गर्दा बहुप्रकोप जोखिमलाई एउटा आधारको रूपमा लिएर जमिनको बर्गीकरण गरी उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रमा बस्ती विकास तथा ठूला संरचना निर्माण र उद्योग खोल्न निषेध गर्ने	उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रका समुदाय विपद्बाट सुरक्षित भएका हुनेछन्	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश भौतिक पूर्वाधार तथा विकास मन्त्रालय, प्रदेश भूमी व्यवस्थापन, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय तथा नगरकार्यपालिका

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
८६.	जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तथा बहुप्रकोप जोखिम लेखाजोखाको आधारमा उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रमा बसोबास गरिरहेका समुदायलाई सुरक्षित स्थान मा स्थानान्तरण गर्ने	उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रका समुदाय विपद्बाट सुरक्षित भएका हुनेछन्	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	प्रदेश भौतिक पूर्वाधार तथा विकास मन्त्रालय, प्रदेश भूमी व्यवस्थापन, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय तथा नगरकार्यपालिका
८७.	तुलसीपुर उप-महानगर क्षेत्रभित्रका प्रमुख जलाधार क्षेत्र बबई, पातु, ग्वार र भमके खोलाको जोखिम क्षेत्र निर्धारण गरी जोखिममा रहेका बस्तीहरु साथै तटीय क्षेत्र अतिक्रमण गरी बसेका सबै बस्तीहरु क्रमिक रुपमा स्थानान्तरण गर्ने	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका जोखिममा रहेका बस्तीहरु साथै तटीय क्षेत्र अतिक्रमण गरी बसेका सबै बस्तीहरु सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण भएका हुनेछन्।	दीर्घकालीन	उप-महानगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन शाखा, प्रदेश मन्त्रालय र केन्द्र सरकार भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय प्रदेश आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय
८८.	सुरक्षित भवन निर्माण, प्रवलीकरण र मर्मत सम्भारका बारेमा सूचना शिक्षा तथा सञ्चार सामग्रीको विकास गरी प्रसार गर्ने	सुरक्षित निर्माण सम्बन्धी चेतनाको विकास हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी तथा साभेदार संस्थाहरु
८९.	सडक छेउमा वृक्षारोपण गर्ने	वातावरणको संतुलन कायम हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
९०.	पार्क निर्माण तथा खुल्ला ठाउँमा वृक्षारोपन गर्ने	वातावरणको संतुलन कायम हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
९१.	प्लाष्टिकजन्य वस्तुहरूको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्ने	वातावरणको संतुलन कायम हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
९२.	बहु-जोखिम नक्सा र RSLUP को कार्यान्वयन गर्ने	दीर्घकालीन विकास निर्माण कार्यमा सहयोगन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	भौतिका पूर्वाधार विकास शाखा
९३.	ठाटीगाउँ, भम्के, धारापानी, डमरखोला र फुर्सातामा बायो इन्जिनियरिङ्ग सम्बन्धित तालिम संचालन गर्नुपर्ने ।	दीर्घकालीन विकास निर्माण कार्यमा सहयोगन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	भौतिका पूर्वाधार विकास शाखा
९४.	विपद् पूर्वतयारी प्रविधि र जोखिम न्यूनीकरण योजनाहरू वारे सचेतना अभियान र कार्यशालाहरू संचालन गर्नुपर्ने ।	विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्ने कार्यमा सहभागित हुनेछ ।	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
९५.	तुलसीपुर बजारमा दमकल को प्रभावकारी संचालन तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ।	आगल्गीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ ।	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
९६.	सतह पानी व्यवस्थापन र चेक ड्यामको श्रृंखला निर्माण गर्ने (वडा नं. १, ३, ४, १३, १९)	मत्वा बग्नेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार निर्माण शाखा
९७.	बायोइन्जिनियरिङ्ग उपायहरू अवलम्बन गर्ने (वडा नं. १, ३, ४, १३, १९)	ल्याण्डस्लाईड रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
९८.	स्लोप रेग्रेडिड र बायो इन्जिनियरिङ कार्य गर्ने (वडा नं. १, बयाले)	ल्याण्डस्लाईड रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
९९.	कटान रोक्न स्पर्स र तटबन्धहरू निर्माण गर्ने (वडा नं. २, पोटाली)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१००.	बाँस र उपयुक्त वनस्पति प्रजाति वृक्षारोपन मार्फत हरियो बेल्ट स्थापना गर्ने (वडा नं. २, पोटाली)	ल्याण्डस्लाईड रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
१२१.	मुख्य नालीहरूमा सतह पानी व्यवस्थापन र चेक ड्यामको श्रृंखला निर्माण गर्ने (वडा नं. ३, खैरेपुर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
१२२.	वायोइन्जिनियरिङ उपायहरू मार्फत साइड पर्खाल संरक्षण गर्ने (वडा नं. ३, लाहुरेचौर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
१२३.	सडकको माथिल्लो छेउमा कटअफ ड्रेन र रिटेनिड पर्खाल मार्फत सतहको पानी व्यवस्थापन गर्ने (वडा नं. ३, कलमरे)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१२४.	पर्खालका प्वालहरू र सतह नालीहरू मार्फत भूमिगत जल व्यवस्थापन गर्ने (वडा नं. ३, कलमरे)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१२५.	कटान रोक्न बायो इन्जिनियरिङ प्राविधि अवलम्बन गर्ने (वडा नं. ३, कलमरे)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा

टिकारान खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१२६.	सडकको माथिल्लो छेउमा slope regrading र वेशमा रिटेनिड पर्खाल निर्माण गर्ने (वडा नं. ४, लाहुरेचौर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१२७.	बायोइन्जिनियरिङ उपायहरू मार्फत पुनरुत्थान(Reforestation) गर्ने (वडा नं. ४, लाहुरेचौर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा
१२८.	पटु खोलाको दुवै किनारमा तटबन्धहरू र spurs को श्रृंखला निर्माण गर्ने (वडा नं. ५, वसपार्क क्षेत्र)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१२९.	वातावरण मैत्री बायो इन्जिनियरिङ उपायहरू प्रयोग गरी बाढी नियन्त्रण गर्ने (वडा नं. ५, वसपार्क क्षेत्र)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१३०.	बाढी पूर्व चेतावनी प्रणाली (EWS) स्थापना गर्ने (वडा नं. ५, गैरापाटु)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, मौसम विज्ञान विभाग
१३१.	तटबन्धहरूको दुवै बैकमा spurs निर्माण गर्ने (वडा नं. ६, राजापुर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१३२.	बाढीको कटान दिगो नियन्त्रण गर्न दुवै किनारमा बाँसको वृक्षारोपण सहितको हरियो बेल्ट तयार गर्ने (वडा नं. ६, गौरीडाँडा)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१३३.	बाढी पूर्व चेतावनी प्रणाली स्थापना (EWS) गर्ने (वडा न. ६, अटो गाँउ)	बाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा
१३४.	नदी नजिक घरहरू नबनाउन साथै सडकको दुवै किनारहरूमा करिडोर निर्माण गर्ने (वडा न. ६, सम्भुना गाँउ)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१३५.	पानी भण्डारण गर्न पोखरी निर्माण गर्ने (वडा न. ६, राजौरागाँउ)	गर्मी मौसममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१३६.	नदीहरूको दुवै किनारका तटबन्धहरूमा श्रृंखला स्पर्स र डाइक्सहरू निर्माण गर्ने (वडा न. ७, गैरापाटु)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१३७.	बाढीबाट नदी किनार कटान दिगो नियन्त्रण लागि बाँसको वृक्षारोपण सहितको हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) तयार गर्ने (वडा न. ७, वेत्रावती)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१३८.	बाढी पूर्व चेतावनी प्रणाली (EWS) स्थापना गर्ने (वडा न. ७, हात्तीडुमका)	बाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा
१३९.	मुख्य नालीमा सतह पानी व्यवस्थापन र चेक ड्याम को	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
	श्रृंखला निर्माण गर्ने (वडा न. ७, प्रगतिनगर, राजपुर)				
१४०.	Debris flow को लागि bioengineering को उपायहरु अवलम्बन गरि Side wall protection गर्ने (वडा न. ७, प्रगतिनगर, राजपुर)	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१४१.	नदीको दुवै किनारका तटबन्धसंग श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. ८, मलवहन)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१४२.	वाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (वायो-डाइक्स) दुवै किनार उपायहरु अवलम्बन गर्ने (वडा न. ८, धौवाघाट)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१४३.	वाढी पूर्व चेतावनी प्रणाली (EWS) स्थापना गर्ने (वडा न. ८, दुधेना)	वाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा
१४४.	नदी नजिक घरहरु नबनाउन साथै सडकको दुवै किनारहरुमा करिडोर निर्माण गर्ने (वडा न. ८, बोटलपुर)	वाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१४५.	नदीको दुवै किनारका तटबन्धसंग श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. ९, सिलवन)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१४६.	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण उपायहरू दुवै किनार अबलम्बन गर्ने (वडा नं. ९, गैराटाकुरा)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१४७.	बाढी पूर्व चेतावनी प्रणाली (EWS) स्थापना गर्ने (वडा नं. ९, पटुखोला)	बाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा
१४८.	सतह पानी व्यवस्थापन गर्न श्रृंखला रूपमा चेक ड्यामको निर्माण गर्ने (वडा नं. ९, शिवपुर टोल)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१४९.	बायोइन्जिनियरिङ उपायहरू अबलम्बन गर्ने (वडा नं. ९, शिवपुर टोल)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१५०.	नदीको दुवै किनारका तटबन्धसंग श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा नं. १०, बन्गाउँ)	बाढीबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१५१.	बाढी कटानको दिगो नियन्त्रण गर्न नदीको दुवै किनारका तटबन्धसंग श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा नं. ११, बेलगनारी)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१५२.	बाढी पूर्व चेतावनी प्रणाली (EWS) स्थापना गर्ने (वडा नं. ११, बेलगनारी)	बाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१५३.	मनसुन सिजनमा बाढीको अत्यधिक पानी भण्डारण गर्न मौसमी पोखरी निर्माण गर्ने (वडा नं. ११, बेलगनारी)	गर्मी मौसममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१५४.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षण श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा नं. ११, चपुवाडाँडा)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१५५.	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) उपायहरु दुवै किनार अवलम्बन गर्ने (वडा नं. ११, चपुवाडाँडा)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१५६.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागी श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा नं. १२, कचिला)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१५७.	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) उपायहरु दुवै किनार अवलम्बन गर्ने (वडा नं. १२, कपदादेवी)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१५८.	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्यधिक सामाग्री निकासी गर्ने (वडा नं. १२, कचिला)	बाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा
१५९.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागी श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
	निर्माण गर्ने (वडा न. १३, बखरीया)				
१६०	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) उपायहरु दुवै किनार अवलम्बन गर्ने (वडा न. १३, अमिलेटार)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१६१	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्याधिक सामाग्री निकासी गर्ने (वडा न. १३, सिमाखुटी)	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१६२	मंसुन सिजनमा बाढीको अत्यधिक पानी भण्डारण गर्न मौसमी पोखरी निर्माण गर्ने (वडा न. १३, सिमाखुटी)	गर्मी मौसममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१६३	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागि श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. १४, दवकपुर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१६४	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) उपायहरु दुवै किनार अवलम्बन गर्ने (वडा न. १४, बान्की)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१६५	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्याधिक सामाग्री	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विषय जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना २०७९

६४

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
	निकासी गर्ने (वडा न. १४, भलमुरुवा)				
१६६.	मनसुन सिजनमा बाढीको अत्यधिक पानी भण्डारण गर्न मौसमी पोखरी निर्माण गर्ने (वडा न. १४, कंजोरगनारी)	गर्मी मौषममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१६७.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागि श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. १५, चौपरीया गनारी)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१६९.	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्यधिक सामाग्री निकासी गर्ने (वडा न. १५, दक्षिण कुरहरिया)	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१७०.	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) उपायहरु दुवै किनार अवलम्बन गर्ने (वडा न. १५, रतगै)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१७१.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागि श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. १६, रतगै)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१७२.	बाढी कटानको दिगो रूपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण सहित हरियो बेल्ट (बायो-डाइक्स) उपायहरु दुवै किनार अवलम्बन गर्ने (वडा न. १६, भिटुरिया)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
१७३.	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्याधिक सामाग्री निकासी गर्ने (वडा न. १६, उत्तर कुरहरिया)	बाढी सम्बन्धित सूचना आदान प्रदान गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, जल तथा मौसम विभाग वन अनुसन्धान शाखा
१७४.	मनसुन सिजनमा बाढीको अत्यधिक पानी भण्डारण गर्न मौसमी पोखरी निर्माण गर्ने (वडा न. १६, मनगरी निबुवा)	गर्मी मौसममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१७५.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागि श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. १७, निमुवा)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१७६.	बाढी कटानको दिगो रुपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण गर्न अवलम्बन गर्ने (वडा न. १७, जमेरा)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१७७.	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्याधिक सामाग्री निकासी गर्ने (वडा न. १७, बघौसी)	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१७८.	मनसुन सिजनमा बाढीको अत्यधिक पानी भण्डारण गर्न मौसमी पोखरी निर्माण गर्ने (वडा न. १७, मैरहवा)	गर्मी मौसममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१७९.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागि श्रृंखला स्पर्स र डाइक्स निर्माण गर्ने (वडा न. १८, वनकट्टी)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१८०.	बाढी कटानको दिगो रुपमा नियन्त्रण गर्न बाँसको वृक्षारोपण	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा

तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको विषय जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना २०७९

६६

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
	गर्न अवलम्बन गर्ने (वडा नं. १८, मैरहवा टोल विकास सुसता)				
१८१.	नदीलाई च्यानलाइजेशन मार्फत अत्याधिक सामाग्री निकासी गर्ने (वडा नं. १८, सयानी दमर)	फोहर व्यवस्थापन हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१८२.	मनसुन सिजनमा बाढीको अत्यधिक पानी भण्डारण गर्न मौसमी पोखरी निर्माण गर्ने (वडा नं. १८, हेमन्तपुर)	गर्मी मौषममा पानीको आपूर्ति गर्न सजिलो हुनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा, वन अनुसन्धान शाखा
१८३.	नदीको दुवै किनार दिगो संरक्षणका लागि श्रृंखला स्पर्स र डाइम्स निर्माण गर्ने (वडा नं. १९, शिरचौर, डुमरीचौर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१८४.	सडकको माथिल्लो सतहमा नालीहरू र रिटेनिड पर्खाल मार्फत पानीको व्यवस्थापन गर्ने (वडा नं. १९, शिरचौर)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१८५.	पर्खालमा weep holes र Surface drain मार्फत सतहका भूमिगत जल व्यवस्थापन गर्ने (वडा नं. १९, भित्रि स्याला पानी)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१८६.	बायोइन्जिनियरिड उपायहरू कार्यान्वयन गर्ने (वडा नं. १९, भित्रि स्याला पानी)	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा
१८७.	उचित बायोइन्जिनियरिड उपायहरू अवलम्बन गरी	कटान रोकिनेछ	दीर्घकालीन	तुलसीपुर उप-महानगरपालिका	वातावरण तथा भौतिक पूर्वाधार शाखा

 टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

क्र.सं.	रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
	Reforestation गर्ने (वडा न. १९, चिल्लीकोट कालिका मन्दिर)				

टिकाराम खड्का

अध्याय पाँच

रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको लागि वित्तीय व्यवस्था

यस रणनीतिक कार्य योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक आर्थिक स्रोतको व्यवस्था निम्न प्रकारले गरिनेछ :

१. उप महानगरपालिकाको औपचारिक श्रोत बाँडफाँड प्रक्रिया
२. केन्द्र वा प्रदेशबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहयोग
३. प्राकृतिक श्रोतसाधनहरू (वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरूङ्गी, जल उपयोग, गिटी, बालुवा, खानी तथा खनिज, माछा आदि) बाट प्राप्त रोयल्टी
४. विभिन्न विकास साभेदारहरू जस्तै द्विपक्षीय, बहुपक्षीय, संयुक्त राष्ट्रसंघ अन्तर्गतका निकाय, मानवीय सहायतामा कोष गर्ने निकाय, रेडक्रस र अन्य दाता बाट प्राप्त हुने रकम र अन्य सहायतालाई यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयनका लागि परिचालन गरिनेछ ।

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

अध्याय छ

रणनीतिक कार्य योजनाको कार्यान्वयन

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय सरकार तथा स्थानीय सरकारी एवं गैरसरकारी सरोकारवालाहरू, विकास साभेदारहरू, राजनीतिक दल तथा भातृ संगठनहरू तथा निजी क्षेत्रहरूको साभ्ता प्रयासको आवश्यकता पर्दछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण विकास प्रक्रियाको एक भाग भएकोले सरकारका सबै विकाससँग सम्बन्धित निकायहरूले सहकार्य र समन्वय गरेर काम गर्नु आवश्यक छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू आवधिक योजना तथा कार्यक्रममा एकीकृत गर्न र प्रगति नियमित अनुगमन गर्न जरूरी छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि देहाय बमोजिमका उपायहरू अंवलम्बन गरिनेछन् ।

- १) यस कार्ययोजनाको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि उप-महानगरपालिकाको आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी लागु गर्दा यस कार्ययोजनालाई मार्गदर्शनका रूपमा लिइनेछ ।
- २) विषयगत क्षेत्र तथा शाखाहरूको कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्दा यस कार्ययोजनालाई मार्गदर्शनका रूपमा लिइनेछ ।
- ३) यस कार्य योजनाको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६ का साथै उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ बमोजिम आवश्यक संस्थागत संरचना तयार गरिनेछ ।
- ४) यस कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि उप-महानगरपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा पाँच प्रतिशत बजेट व्यवस्था गर्नेछ ।
- ५) उप-महानगरपालिकाको भित्र कार्यक्षेत्र भएका सार्वजनिक निकायहरू, विकास साभेदार तथा निजी क्षेत्रको कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा यस कार्ययोजनालाई मार्गदर्शनका रूपमा लिइनेछ ।

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

अनुगमन, मूल्याङ्कन र पुनरावलोकन

उप-महानगरपालिकाका स्तरमा रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन “वार्षिक प्रतिवेदन र अनुगमन प्रणाली” माफत गरिनेछ। उप-महानगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५ अनुसार गठित विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन समितिले स्थानीय स्तरमा यस रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रगतिको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ। रणनीतिक कार्य योजनाको आवश्यकता अनुसार पुनरावलोकन गरिनेछ। रणनीतिक कार्य योजना अद्यावधिक गर्नको लागि सबै सम्बद्ध निकायहरू सहभागी हुनेछन्। रणनीतिक कार्य योजना निम्न अवस्थामा अद्यावधिक गरिनेछ

- स्थानीय सरकारको कानून र नीति परिवर्तन भएमा
- विश्वव्यापी संरचना र विकासक्रमसँग तालमेल मिलाउनु आवश्यक भएमा
- प्रमुख विपद् घटना पछिको सिकाईलाई समेट्न जरूरी भएमा

टिकाराम खड्का
नगर प्रमुख

सन्दर्भ सामाग्री

नेपालको संविधान २०७२ : नेपाल सरकार

नेपाल विपद् प्रतिवेदन २०१५ : नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय

नेपाल विपद् प्रतिवेदन २०१७ : नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५: नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना (२०१८-२०३०) : नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय

The Hindukush Himalaya Assessment, Mountains, Climate Change, Sustainability and People : इसिमोड २०१९

www.drrportal.com : विपद् जोखिम न्यूनीकरण पोर्टल नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय

Nepal Multidimensional Poverty Index Analysis Towards Action: राष्ट्रिय योजना आयोग २०१८

जिल्लाविपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७, सातौँ संस्करण जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, दाङ

पन्धौ योजनाको आधार पत्र : नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोग २०७६

प्रदेश ५ को वस्तुस्थिति विवरण: पृ. १२६ प्रदेश योजना आयोग बुटवल, नेपाल